

Računovodstvene specifičnosti u bankarskom poslovanju Hrvatske poštanske banke d.d.

Pintarić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:359452>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Pintarić Ines

**RAČUNOVODSTVENE SPECIFIČNOSTI U
BANKARSKOM POSLOVANJU
HRVATSKE POŠTANSKE BANKE d.d.**

Diplomski rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Pintarić Ines

**RAČUNOVODSTVENE SPECIFIČNOSTI U
BANKARSKOM POSLOVANJU
HRVATSKE POŠTANSKE BANKE d.d.**

Diplomski rad

JMBAG: 0303078901, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Računovodstvene specifičnosti pojedinih djelatnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ticijan Peruško

Pula, ožujak 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Pintarić Ines, kandidatkinja za magistru ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica _____

U Puli, 17.03.2023. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Pintarić Ines dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

Računovodstvene specifičnosti u bankarskom poslovanju Hrvatske poštanske banke d.d.

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis Pintarić I.

U Puli, 17.03.2023. (datum)

Sažetak

Predmet diplomskog rada su banke i specifičnosti njihove djelatnosti, na koji način i prema kojim pravilima posluju. Banke u Republici Hrvatskoj, kao financijska institucija, značajan su i utjecajan sektor u poslovanju te utječu na financijski i gospodarski sektor države. Specifičnost bankarskog poslovanja očituje se u tome da se banke moraju držati svih zakonskih propisa i regulativa, jer njihovo ne pridržavanje bi moglo dovesti do destabilizacije financijskog i gospodarskog sektora države i narušavanja povjerenja od strane komitenata. U Republici Hrvatskoj regulaciju banaka vrši Hrvatska narodna banka. Za sve financijske institucije obvezna je primjena računovodstvenih načela i standarda MSFI i MRS prilikom financijskog izvještavanja.

Ključne riječi: banka, financijska institucija, specifičnost bankarskog poslovanja, specifičnost financijskih izvještaja, financijski izvještaji, regulacija

Abstract

The subject of the thesis are banks and the specifics of their activity, how and according to which rules they operate. Banks in the Republic of Croatia, as a financial institution, are an important and influential sector in business and influence the financial and economic sectors of the country. The specificity of banking operations is manifested in the fact that banks must adhere to all laws and regulations, because failure to comply with them could lead to destabilization of the financial and economic sector of the state and breach of trust on the part of clients. In the Republic of Croatia, banks are regulated by the Croatian National Bank. For all financial institutions, it is mandatory to apply the accounting principles and standards of MSFI and MRS during financial reporting.

Keywords: bank, financial institution, specificity of banking operations, specificity of financial statements, financial statements, regulation

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Banka definicija, poslovi i supervizija	3
2.1.	Definiranje banke	3
2.2.	Bankarski poslovi	5
2.3.	Supervizija i kontrola banaka	8
3.	Računovodstvo financijskih institucija	11
3.1.	Međunarodni standardi financijskog izvještavanja	12
3.1.1.	MSFI 7 – „Financijski instrumenti: objavljivanje“	13
3.1.2.	MSFI 9 – „Financijski instrumenti“	17
3.1.3.	MSFI 13 – „Mjerenje fer vrijednosti“	21
3.1.4.	MRS 32 – „Financijski instrumenti: prezentiranje“	24
3.2.	Kontni plan banke	26
3.3.	Analitičko i sintetičko knjigovodstvo	29
3.3.1.	Analitičko knjigovodstvo	30
3.3.2.	Sintetičko knjigovodstvo	31
4.	Specifičnosti bankarskog poslovanja.....	33
4.1.	Izvori financiranja banaka	33
4.1.1.	Kapital banke ili dugoročni kapital	34
4.1.2.	Depoziti	35
4.1.3.	Posuđena sredstva.....	36
4.2.	Potraživanja banke	36
4.2.1.	Krediti banaka	37
4.2.2.	Knjiženje kredita banaka	39
5.	Financijska izvješća banke.....	40
5.1.	Izveštaj o financijskom položaju (Bilanca).....	41
5.1.1.	Pasiva bilance	43

5.1.2.	Aktiva.....	44
5.2.	Račun dobiti i gubitka.....	45
5.2.1.	Prihodi	47
5.2.2.	Rashodi	47
5.2.3.	Dobit ili gubitak	47
5.3.	Izveštaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti	48
5.4.	Izveštaj o novčanim tokovima	50
5.5.	Izveštaj o promjenama kapitala.....	52
5.6.	Bilješke uz financijske izvještaje	54
6.	Hrvatska poštanska banka d.d.	55
6.1.	Izveštaj o financijskom položaju HPB-a	56
6.2.	Račun dobiti i gubitka HPB-a	63
6.3.	Izveštaj o sveobuhvatnoj dobiti HPB-a.....	65
6.4.	Izveštaj o novčanim tokovima HPB-a.....	67
6.5.	Izveštaj o promjenama kapitala HPB-a	69
6.6.	Upravljanje Hrvatskom poštanskom bankom d.d.	71
6.6.1.	Upravljanje rizicima	72
6.6.1.1.	Kreditni rizik.....	72
6.6.1.2.	Rizik likvidnosti	73
6.6.1.3.	Valutni rizik.....	73
7.	Zaključak	74
8.	Literatura	76
9.	Popis slika	78
10.	Popis tablica	78

1. Uvod

Banke u Republici Hrvatskoj, kao financijska institucija, značajan su i utjecajan sektor u poslovanju te utječu na financijski i gospodarski sektor države. Prema tome, potrebno je očuvati stabilnost financijskog sustava. Stabilnost se može postići na način da se donesu posebna pravila i propisi kojih se moraju pridržavati sve financijske institucije. Regulacijom i supervizijom od strane Hrvatske narodne banke smanjuju se nepravilnosti u poslovanju banaka, a financijska izvješća su ogledalo banke i predmet su ispitivanja od strane vanjskog revizora.

Predmet diplomskog rada su banke i specifičnosti njihove djelatnosti, na koji način i prema kojim pravilima posluju. Sama priroda financijskog izvješćivanja specifičnost je banaka jer je propisana različitim zakonima, standardima i regulativama kojih se moraju pridržavati prilikom svog poslovanja te prilikom objave financijskih izvještaja.

Diplomskim radom obuhvatit će se pojam banke, njezino poslovanje i kontrola od strane supervizora. Nadalje, objasnit će se računovodstvena regulativa financijskih institucija kroz zakone, Međunarodne standarde financijskog izvještavanja i Međunarodne računovodstvene standarde. Objasnit će se uporaba kontnog plana za banke propisanog od strane HNB-a te analitičko i sintetičko knjigovodstvo. Specifičnost bankarskog poslovanja osim kroz određene propise i regulative objasnit će se kroz glavnu zadaću banaka, a to je prikupljanje novčanih sredstava od strane komitenata s ciljem da ta sredstva plasira dalje putem kredita uz određeni profit koji uz današnju regulaciju mora biti dostatan da pokrije troškove koji se mogu pojaviti u takvom poslovanju (trošak rizika). Financijski izvještaji banke moraju biti sastavljeni sukladno Zakonu koji je donesen od strane HNB-a i u skladu s odredbama Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja, a više o njima bit će obuhvaćeno poglavljem pet. Na kraju rada bit će prikazani financijski izvještaji Hrvatske poštanske banke d.d. na temelju kojih će se objasniti specifičnost bankarskog poslovanja te način na koji posluje.

Podaci potrebni za pisanje teorijskog dijela diplomskog rada prikupljeni su iz stručne i znanstvene literature, članaka iz područja revizije, računovodstva i bankarstva, zakonskih propisa, standarda i ostalih izvora. Istraživački dio rada temelji

se na javno objavljenim finansijskim izvještajima banaka te izvješćima neovisnih revizora, dostupnih putem Registra godišnjih finansijskih izvještaja.

2. Banka definicija, poslovi i supervizija

Financijske institucije poslovni su subjekti koji sudjeluju u financijskim transakcijama na financijskom tržištu.¹ Njihov posao je najčešće posrednički na način da stvaraju obvezu za prikupljena novčana sredstva prema vjerovnicima, a onda ta ista sredstva plasiraju i imaju potraživanje prema dužnicima. Najčešće posluju s financijskom imovinom, dok im je nefinancijska imovina potrebna za provedbu poslovanja financijskom imovinom. Osim posredništva obavljaju i druge oblike poslova poput, platnog prometa, investicijskog bankarstva, brokerske poslove i drugo.

2.1. Definiranje banke

Kako bismo definirali pojam banke, moramo razumjeti njezinu bit, odnosno funkciju. Ona se može definirati na različite načine, a najčešće se definira prema pravnom aspektu prema nacionalnom zakonodavstvu. Banka se bavi prikupljanjem novčanih sredstava, plasiranjem novčanih sredstava te obavlja ostale financijske usluge. Stoga banku možemo definirati kao instituciju koja se bavi prikupljanjem sredstava, plasiranjem sredstva te pružanjem financijskih usluga.² Tako smo definicijom obuhvatili poslovanje i karakteristiku banke. Danas banke nisu usmjerene samo na financijsko poslovanje, već imaju širi okvir usluga, stoga ih nužno ne bismo mogli definirati kao financijsku instituciju, već samo kao instituciju.

Nadalje, Zakon o bankama prema čl.2.st.1. banku definira *kao financijsku instituciju koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad i koja je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.*³ Prema čl.6.st.1. Zakona o kreditnim institucijama, riječi „kreditna institucija” i „banka” ili izvedenice tih riječi, ako su sadržane u nazivu tvrtke, u sudski registar može upisati ili upotrebljavati u pravnom prometu, samo pravna osoba koja je od HNB dobila odobrenje za rad kao banka.⁴

Pojam banke je složen, s obzirom da se kontinuirano mijenja i transformira sukladno složenosti bankarskog sustava. Sastavni je dio svakodnevnog gospodarstva i ima velik utjecaj na likvidnost gospodarstva i novčane tokove. Banke možemo

¹ Živko, I., Kandžija V., Upravljanje bankama, Ekonomski fakultet u Rijeci, Mostar-Rijeka, 2014., str. 16

² Gregurek, M., Vidaković, N., Bankarsko poslovanje, Zagreb, EFFECTUS, 2018., str. 9.

³ Zakon o bankama, Narodne novine, broj 84/2002

⁴ Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine, broj 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20

definirati i prema njezinoj veličini i vrsti pa ih dijelimo na tri glavne vrste banaka, kao što su:

1. Središnje banke – smatraju se najvažnijom monetarnom institucijom i vrhovnom novčanom vlašću modernih država. Osnovni zadatak je održavanje stabilnosti cijena, te pružanje potpore i ostvarivanje ciljeva opće ekonomske politike, kao što su visoki stupanj konkurencije, visoka nezaposlenost, te održivi neinflatorni razvoj i drugo.⁵ Hrvatska narodna banka je prema Ustavu Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) središnja banka Republike Hrvatske koja je neovisna i samostalna, te o svom radu izvještava Hrvatski sabor (čl.53.).⁶ Hrvatska narodna banka ima šest osnovnih područja odgovornosti. To su monetarna i devizna politika, upravljanje međunarodnim pričuvama, financijska stabilnost, supervizija, sanacija kreditnih institucija i platni promet.⁷

2. Komercijalne (poslovne) banke – predstavljaju najveću skupinu depozitnih institucija mjereno veličinom aktive. Obično imaju veliku mrežu podružnica te su glavne institucije u financijskom sustavu jedne zemlje, odnosno provode financijsko posredovanje kao gospodarsku aktivnost. Preko takvih banka višak štednih sredstava može doći do onih kojima je potrebno financiranje, jer primaju depozite i s tim resursima odobravaju zajmove, kredite. Uobičajena aktivnost poslovne banke prolazi kroz otvaranje i održavanje štednih računa ili tekućih računa, odobravaju kredite svih vrsta i nude sofisticiranije financijske proizvode.

3. Investicijske banke – primarni cilj im je dugoročno ulaganje, bave se dugoročnim financiranjem gospodarskog razvoja; prikupljaju dugoročno slobodna sredstva štednje – akumulacije i dugoročnim ih kreditima usmjeravaju poduzetnicima za ulaganja u osnovna sredstva i u kapitalnu izgradnju.⁸

⁵ Leko, V., Financijske institucije i tržišta – pomoćni materijal za izučavanje, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 2004., str. 21.

⁶ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 16

⁷ Hrvatska Narodna Banka - temeljne funkcije, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije>

⁸ Leksikografski zavod M. Krleža, Banka, na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=5713>

2.2. Bankarski poslovi

Banke su najvažnije financijske posredničke institucije te imaju dvije najznačajnije usluge, a to su primanje novčanih depozita i odobravanje kredita i drugih plasmana iz tih sredstava u svoje ime i za svoj račun, kao i izdavanje sredstava plaćanja u obliku elektronskog novca.⁹ Kod prikupljanja sredstva banka ima obvezu prema onom od koga je ta sredstva uzela. Ona ih ne uzima kako bi ih držala, već da ih plasirala dalje u obliku kredita. Takav oblik uzimanja sredstva i plasiranje istih, dio je financijskog toka ekonomije, a naziva se platnim prometom. Depozitne i kreditne funkcije banke, banku stavljaju u položaj financijskog posrednika između onih koji imaju sredstva i onih kojima trebaju sredstva, odnosno *depozitara* i *dužnika*.

Banka obavlja poslove: ¹⁰

- u svoje ime i za svoj račun,
- u svoje ime, a za račun drugih (komisioni poslovi),
- u ime i za račun drugih (agencijski poslovi)

Glavne uloge banka danas uključuju:¹¹

- posredničku ulogu
- ulogu plaćanja
- ulogu jamca
- ulogu upravljanja rizikom
- ulogu investicijskog bankarstva
- ulogu savjetnika za štednju/investicije
- ulogu pohranjivanja/procjene vrijednosti
- ulogu agencije
- ulogu ekonomskih politika

Takvo bankarsko poslovanje i posredništvo nosi određene rizike koje moraju minimizirati i pri tome ostvarivati dobit.

⁹ Zakon o bankama, Narodne novine, broj 84/2002

¹⁰ Živko, I., Kandžija V., op.cit., str. 45.

¹¹ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., Računovodstvo financijskih institucija, Sveučilište u Zagrebu, 2020., str. 76.

Poslovi banaka mogu se dijeliti na tradicionalne i netradicionalne (supsidijarne) poslove. Netradicionalnim poslovima banke osiguravaju prihode prodajom kredita nakon njihova kreiranja (sekuritizacija) i kreditnih kartica (hipotekarne banke, kartične banke). Banke predstavljaju „one-stop-shopping“ nudeći stanovništvu kredite, kreditne kartice, čekovne račune, investicijske proizvode i savjete te proizvode osiguranja.¹² Nadalje, možemo ih podijeliti prema ročnosti, na kratkoročne i dugoročne poslove, a prema valutnoj strukturi na poslove u domaćoj valuti i devizne poslove.

Često korištena podjela bankarskih poslova koristi kriterij bilančno-analitička obilježja posla koji banka obavlja, a razlikuju se:¹³

1. Bilančni poslovi

- Pasivni poslovi (prikupljanje sredstava putem stvaranja financijske obveze banke prema klijentu) gdje je banka u ulozi dužnika i plaća pasivne kamate za svoj dug. Poslovi koji su vezani za: prikupljanje novčanih sredstava (depozita), potraživanja prema središnjoj banci te kreditnu aktivnost poslovnih banaka (depoziti su osnovica za odobravanje kredita i likvidnosti novčanih sredstava). Sredstva s kojima banka raspolaže mogu se prikupiti na primarne (klijenti banci sami ponude sredstva na raspolaganje) i sekundarne izvore (banka sredstva mora aktivno prikupljati na kratkoročnim i dugoročnim tržištima kapitala). Prihod od pasivnih poslova se stvara naknadno, kada banka naplati aktivnu kamatnu stopu dužniku kojemu je banka pozajmila prikupljeni novac.
- Aktivni poslovi (plasiranje sredstava putem stvaranja financijskih potraživanja banke prema klijentu) gdje je banka vjerovnik i naplaćuje kamate na svoje zajmove. To su poslovi koji utječu na aktivu banke sa svrhom ostvarivanja prihoda. Potrebe građana za sredstvima su različite. Naime, razlikuju se po namjeni, te po veličini sredstava koje traže od banke pa isto tako poslovi se dijele na kratkoročne (kontokorentni kredit, lombard i eskont, te kredit po tekućem računu) i na dugoročne poslove (dugoročni otplatni zajmovi). Bankarski proizvodi ovoga segmenta neposredno stvaraju prihod naplatom kamate i eventualne provizije. Taj prihod uvijek u sebi sadržava i razmjern dio

¹² Ibidem., str. 46.

¹³ loc. cit.

koji kao prihod treba pripasti proizvodu iz „pasivnog segmenta“¹⁴ bankarskog poslovanja.¹⁵

- Neutralni (posrednički) poslovi (banka obavlja poslove za klijenta na temelju naknade) u ovom slučaju banka nije ni vjerovnik ni dužnik, već ima ulogu posrednika, punomoćnika ili jamca komitenta.¹⁶ Obično su najbrojniji bankovni poslovi, a najpoznatiji su poslovi platnoga prometa, mjenjački poslovi te različiti komisijski i mandatni poslovi. Ovi se poslovi mogu smatrati uslužnima. Proizvodi iz ovog „neutralnog segmenta“ bankarskog poslovanja neposredno stvaraju prihode od naplaćenih prihoda i razlika u tečaju.¹⁷
- Vlastiti poslovi (banke obavljaju poslove kako bi ostvarile zaradu ili zaštitile poslovanje) predstavljaju novije bankovne poslove u kojima banka ne posluje s klijentima. To su poslovi trgovanja na tržištu vrijednosnih papira i trgovanja na novčanom tržištu, poslovanje novčanim karticama, vlasnička ulaganja kapitala u druge tvrtke te ostali uslužni poslovi u svoje ime i za svoj račun. Prihodi i rashodi od spomenutih poslova predstavljaju razliku između uloženoga i vraćenoga kapitala, a uslužni poslovi ostvaruju prihode od naplate odgovarajuće provizije.¹⁸

2. Izvanbilančni poslovi (garancije, akreditivi, revolving krediti).

- Pojavljuju se kao transakcije računovodstveno evidentirane izvan bilance banaka. Razlozi pojave izvanbilančnih poslova u bankama prije svega se nalaze u rastu volatilnosti, rastu potražnje za proizvodima upravljanja rizikom od strane kompanija, smanjenju konkurentnosti u tradicionalnom bankarstvu, sekuritizaciji, čuvanju kapitala, izbjegavanju obveznih pričuva. Izvanbilančne poslove može se klasificirati u dvije skupine: potencijalne obveze s opcijama (kreditne obveze, opcije, akreditivi) i potencijalne obveze bez opcija (kamatni swapovi, forex transakcije s namirom u budućnosti, ročnice i unaprjednice).¹⁹

¹⁴ Razlika između naplaćenih prihoda na osnovu kamata i naknada u aktivnom segmentu i pasivnome segmentu predstavlja neto kamatni prihod za banku.

¹⁵ Gregurek, M., Vidaković, N., op. cit., str. 19.

¹⁶ Matić, B., Monetarna ekonomija, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2011., str. 20

¹⁷ Gregurek, M., Vidaković, N., op. cit., str. 19.

¹⁸ loc. cit.

¹⁹ Živko, I., Kandžija V., loc. cit.

2.3. Supervizija i kontrola banaka

S obzirom da banke posluju tuđim sredstvima i da su izložene značajnim rizicima, nad njima se mora provoditi preventivni nadzor i regulacija. Regulacija bankarskog poslovanja ponajprije je, zaštita javnog interesa, jer je bankarski sektor u strukturi svakog gospodarstva te je njegova regulacija od iznimne važnosti zbog svog velikog utjecaja na ukupna gospodarska i makroekonomska kretanja i stabilnost. U Republici Hrvatskoj regulator banaka je Hrvatska narodna banka, koja izvore za nacionalnu regulativu ima u međunarodnom okviru, osobito u regulativi Europske unije i Bazelskim sporazumima. Uz HNB, nadzor računovodstvenih poslova obavlja i Ministarstvo financija, Porezna uprava i HANFA (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga). Za provedbu financijske discipline i ostvarivanje regulativnih zahtjeva jedan od bitnih preduvjeta je i primjena odgovarajućih računovodstvenih standarda i financijskog izvještavanja.²⁰ Posao regulatora, prije svega je, osigurati sigurnost i čvrstinu bankarskog sustava, na način da kontrolira sve aspekte poslovanja banaka, stoga je to opsežan i zahtjevan posao. Središnja banka kao supervizor ima dvojnu ulogu: provodi monetarnu politiku i kontrolira bankarski sustav. Provjerava se ima li banka potrebne uvijete za poslovanje i obavljanje djelatnosti, a koji su definirani zakonskim i podzakonskim aktima. Kontrola banaka započinje onog trenutka kada se banka osnuje i započne poslovanje, ali kako smo već napomenuli banke ne mogu poslovati bez dozvole središnje banke, odnosno HNB-a. Možemo zaključiti da regulacija postoji i prije službenog osnivanja, što je vidljivo i u minimalnom kapitalu koji je potreban za osnivanje banke od 40.000.000,00 kuna. Kontrola se provodi po svim segmentima poslovanja banaka, odnosno ima li banka adekvatnu fizičku zaštitu u poslovnicama ili adekvatan softver, poštuje li banka određenu bilančnu regulativu.

Banka mora poslovati po određenim pravilima, propisima koji su unaprijed definirani te svaki izvještaj moraju podnijeti središnjoj banci. Regulativa koju HNB nameće bankama može se podijeliti na bilančnu i nebilančnu regulativu.²¹ Bilančna regulativa vezana je uz bilančne stavke, gdje središnja banka kontrolira strukturu bilance banke i zadaje uvjete veličina pojedinih stavaka bilance banke. Najbolji primjer je obvezna rezerva, regulativa koja od banaka traži da jedan dio primljenih depozita

²⁰ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op.cit., str. 17.

²¹ Gregurek, M., Vidaković, N., op. cit., str. 480.

deponiraju kod središnje banke ili plasiraju s jasno određenim kriterijima. Isto tako, može biti propisano i vremensko trajanje, odnosno minimalna ili maksimalna ročna struktura stavaka bilance.

Središnja banka kontrolu može vršiti na dva načina:

- Direktna kontrola- supervizor središnje banke dolazi u banku i tamo na licu mjesta izvršava kontrolu. Na taj način mogu kontrolirati jedan od segmenata poslovanja ili sve.
- Neizravna kontrola- analitičari kontroliraju izvješća banaka koje su kroz tjedan, mjesec, kvartal ili godinu poslale središnjoj banci te analizom izvješća po potrebi reagiraju ukoliko uoče promjene kretanja po pojedinoj varijabli.

HNB kod supervizije provjerava zakonitost poslovanja kreditne institucije uključujući organizaciju, strategije, politike, postupke i procedure koje je kreditna institucija donijela radi usklađivanja svojeg poslovanja s propisima, i procjenjuje:²²

- a) rizike kojima kreditna institucija jest ili bi mogla biti izložena,
- b) rizike koje kreditna institucija predstavlja za financijski sustav, uzimajući u obzir utvrđivanje i mjerenje sistemskog rizika prema članku 23. Uredbe (EU) br. 1093/2010 ili preporuke Europskog odbora za sistemske rizike, ako je to primjereno i
- c) rizike koji su utvrđeni provođenjem testiranja otpornosti na stres, uzimajući u obzir vrstu, opseg i složenost poslova kreditne institucije.

Financijske institucije kao veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa obveznici su provedbe revizije i predočavanja godišnjeg izvješća. Godišnje izvješće složeno je od niza objava i uključuje: ²³

1. financijske izvještaje za izvještajno razdoblje, uključujući revizorsko izvješće ako je propisana obvezna revizija godišnjih financijskih izvještaja
2. izjavu o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja
3. izvještaj o plaćanjima javnom sektoru

²² Hrvatska narodna banka, Efikasna regulativa i supervizija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijskastabilnost/o-financijskoj-stabilnosti/efikasna-regulativa-i-supervizija>

²³ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op. cit., str. 39.

4. izvješće posloводства s podacima koji se odnose na prikaz:
 - a) vjerojatnog budućeg razvoja poduzetnikova poslovanja
 - b) aktivnosti istraživanja i razvoja
 - c) podataka o otkupu vlastitih dionica sukladno propisu kojim se uređuju trgovačka društva
 - d) podataka o postojećim podružnicama poduzetnika
 - e) koje financijske instrumente koristi, ako je to značajno za procjenu imovine, obveza, financijskog položaja i uspješnosti poslovanja:
 - ciljeva i politike poduzetnika u vezi s upravljanjem financijskim rizicima, zajedno s politikom zaštite svake značajnije vrste prognozirane transakcije za koju se koristi računovodstvo zaštite
 - izloženosti poduzetnika cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku novčanog toka
 - f) nefinancijskog izvješća, ako je obveznik izrade nefinancijskog izvješća, te ako poduzetnik odluči uključiti nefinancijsko izvješće u izvješće posloводства.

Financijski izvještaji, konsolidirani financijski izvještaji, godišnja izvješća te konsolidirana godišnja izvješća zajedno sa izvještajem revizora dostavljaju se Financijskoj agenciji (FINA) u Registar financijskih izvještaja te se javno objavljuju.

HNB od banaka u Hrvatskoj traži jasno propisane i definirane politike i procedure, gdje te politike predstavljaju smjernice poslovanja banaka, a procedure predstavljaju načine na koji se politike izvršavaju. Ukoliko se banka u bilo kojem trenutku ne drži i ne poštuje svoje politike i procedure, ili politike i procedure središnje banke, HNB ima jako velike ovlasti koje su jasno definirane prema zakonu te može postupiti na način da određenim mjerama pokuša poboljšati poslovanje te banke. Isto tako, ima ovlasti za izreći novčane kazne, može donijeti izravne mjere koje banka mora ispuniti, smanjiti članove uprave ili čak oduzeti ovlasti za poslovanje, a one ovise o veličini prekršaja banke.

3. Računovodstvo financijskih institucija

U Republici Hrvatskoj osnovni zakonski akt o računovodstvu je Zakon o računovodstvu.²⁴ Zakon o računovodstvu primjenjuju trgovačka društva te poduzetnici, obveznici poreza na dobit. Dio je procesa usklađivanja hrvatske zakonske regulative s regulativom Europske unije u području godišnjih financijskih izvještaja konsolidiranih financijskih izvještaja i povezanih izvješća za određene vrste poduzeća i drugo. Zakonom o računovodstvu propisano je sastavljanje, sadržaj i kontrola knjigovodstvenih isprava, vrste, vođenje i čuvanje poslovnih knjiga.

Prema Zakonu o računovodstvu poduzetnici se klasificiraju na mikro, male, srednje i velike poduzetnike na temelju određenih pokazatelja kao što su iznos ukupnih godišnjih prihoda, ukupna aktiva te prosječan broj zaposlenih tijekom godine.²⁵ Neovisno na navedene pokazatelje, u velike obveznike ubrajaju se i *banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje, društva za reosiguranje, leasing-društva, društva za upravljanje UCITS fondovima, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, UCITS fondovi,*

²⁴ Zakon o računovodstvu, NN, broj 78/15 u primjeni od 1. siječnja 2016., uz Uredbu o izmjenama i dopunama Zakona o računovodstvu, NN, br. 134/15, te Izmjene dopune Zakona o računovodstvu, NN, br. 116/18, 42/20, 47/20.

²⁵ Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, čl. 5

(1) Poduzetnici u smislu ovoga Zakona razvrstavaju se na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima utvrđenim na zadnji dan poslovne godine koja prethodi poslovnoj godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji. Pokazatelji na temelju kojih se razvrstavaju poduzetnici su:

- iznos ukupne aktive
- iznos prihoda
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine.

(2) Mikro poduzetnici su oni koji ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 2.600.000,00 kuna
- prihod 5.200.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 10 radnika.

(3) Mali poduzetnici su oni koji nisu mikro poduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 30.000.000,00 kuna
- prihod 60.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 50 radnika.

(4) Srednji poduzetnici su oni koji nisu ni mikro ni mali poduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 150.000.000,00 kuna
- prihod 300.000.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 250 radnika.

(5) Veliki poduzetnici su:

1. poduzetnici koji prelaze granične pokazatelje u najmanje dva od tri uvjeta iz stavka 4. ovoga članka

alternativni investicijski fondovi, mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima, mirovinska društva koja upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima, dobrovoljni mirovinski fondovi, obvezni mirovinski fondovi te mirovinska osiguravajuća društva, društva za dokup mirovine, faktoring-društva, investicijska društva, burze, operateri MTP-a, središnja klirinška depozitarna društva, operateri središnjeg registra, operateri sustava poravnanja i/ili namire i operateri Fonda za zaštitu ulagatelja. ²⁶

Mikro, mali i srednji poduzetnici primjenjuju Hrvatske standarde financijskog izvještavanja (HSFI) kojeg donosi Odbor za standarde financijskog izvještavanja koji je osnovan na temelju Zakona o računovodstvu, a objavljuje se u Narodnim novinama. Veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa dužni su primjenjivati Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI) i Međunarodne računovodstvene standarde (MRS), a obvezni su okvir financijskog izvještavanja članica EU i objavljuju se u obliku Uredbe.²⁷

3.1. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja

Zbog međunarodne i brzorastuće ekonomije, da bi se tržište uredilo, nužno je bilo donijeti standarde i propise koji bi bili jednaki i usporedivi na globalnoj razini. Stoga je, Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde, donio standarde i tumačenja, a to su:²⁸

- Međunarodni standardi financijskog izvještavanja
- Međunarodni računovodstveni standardi
- Tumačenja Odbora za tumačenje međunarodnog financijskog izvještavanja (IFRIC) i bivšeg Stalnog odbora za tumačenje (SIC)

MRS predstavlja pravila za standardizaciju pravila za prikazivanje rezultata i sadržaja godišnjih izvještaja, koja se pak kontinuirano proširuju. Svrha je omogućiti da se računi dobiti i gubitka, bilance te sadržaj godišnjih izvještaja mogu usporediti na

²⁶ Zakon o računovodstvu, NN 78/15,134/15,120/16, 116/18, 42/20, 47/20, čl. 5

²⁷ UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1126/2008 od 3. studenoga 2008. o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća
Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R1126&rid=13>

²⁸ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op. cit., str. 41.

međunarodnoj razini. Putem MRS-a se nastoji prikazati objektivan i istinit pogled na situaciju banke tijekom izvještajnog razdoblja.²⁹

Zakon o računovodstvu propisuje obveznu primjenu MRS-a i MSFI-a prilikom sastavljanja financijskih izvještaja, a potpuna primjena podrazumijeva da se svi poslovni događaji prate i prezentiraju prema odredbama i zahtjevima svih usvojenih standarda. Zbog specifičnosti djelatnosti financijskih institucija, odnosno činjenice da su financijska imovina i obveze najveći dio aktive i pasive financijskih institucija, za banke, najznačajniji su Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) 7 – „*Financijski instrumenti: objavljivanje*“, MSFI 9 – „*Financijski instrumenti*“, MSFI 13 – „*Mjerenje fer vrijednosti*“ te Međunarodni računovodstveni standard (MRS) 32 – „*Financijski instrumenti: prezentiranje*“. Važno je napomenuti kako postoje i drugi značajni standardi kod evidencije i objave financijskih izvještaja u poslovanju banaka, kao što su MRS 1 – „*Prezentiranje financijskih izvještaja*“, koji označava samu osnovu za prezentiranje financijskih izvještaja, MRS 21 – „*Učinci promjena tečaja stranih valuta*“ i MRS 39 – „*Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*“ (kojega je gotovo zamijenio MSFI 9) i drugi.

3.1.1. MSFI 7 – „*Financijski instrumenti: objavljivanje*“

MSFI 7 – „*Financijski instrumenti: objavljivanje*“ iako je namijenjen svim poduzetnicima, najznačajniji je za banke, odnosno za financijski sektor. Navodi koje informacije vezane uz financijske instrumente subjekt mora objaviti u bilješkama uz financijske izvještaje kako bi korisnici financijskih izvještaja mogli procijeniti značaj financijskih instrumenata za financijski položaj i rezultat poslovanja subjekta te narav i vrstu rizika koji proizlaze iz financijskih instrumenata i kojima je subjekt izložen te način na koji subjekt upravlja tim rizicima.³⁰ Zahtijeva objavljivanje podataka koji se odnose na financijski položaj subjekta, što uključuje informacije o financijskoj imovini i financijskim obvezama po kategoriji, podatke koje je potrebno objaviti kod korištenja fer vrijednosti, reklasifikacije, prestanka priznavanja, davanja imovine u zalog i kršenja ugovornih uvjeta. Načela iz ovog MSFI-ja dopunjuju načela za priznavanje, mjerenje i

²⁹ Leksikon pojmova, Međunarodni računovodstveni standardi MRS/MSFI, dostupno na: <https://kontroloportal.eu/leksikon-pojmova/poslovanje/58-medunarodni-racunovodstveni-standardi-mrs-msfi>

³⁰ Hladika M., Matovina H., Perčević H., Računovodstvo financijskih instrumenata, RiF, Zagreb, 2017., str. 20.

prezentiranje financijske imovine i financijskih obveza iz MRS 32 – „*Financijski instrumenti: prezentiranje*“ i MSFI 9 – „*Financijski instrumenti*“.³¹

Dužni su ga primjenjivati svi subjekti na sve vrste financijskih instrumenta, uz iznimku:³²

- a) Udjela u ovisnim subjektima, pridruženim subjektima ili zajedničkim pothvatima koji se obračunavaju u skladu s MSFI 10 – „*Konsolidirani financijski izvještaji*“, MRS 27 – „*Nekonsolidirani financijski izvještaji*“ ili MRS 28 – „*Udjeli u pridruženim subjektima i zajedničkim pothvatima*“
- b) prava i dužnosti zaposlenika u okviru plana primanja zaposlenika na koje se primjenjuje MRS 19 – „*Primanja zaposlenih*“
- c) ugovora o osiguranju, kako su utvrđeni u MSFI 4 – „*Ugovori o osiguranju*“.
- d) financijskih instrumenata, ugovora i obveza koji proizlaze iz transakcija plaćanja temeljenog na dionicama na koje se primjenjuje MSFI 2 – „*Plaćanje temeljeno na dionicama*“
- e) instrumenata koji se u skladu s točkama 16.A i 16.B ili točkama 16.C i 16.D MRS-a 32 trebaju klasificirati kao vlasnički instrumenti.

Primjenjuje se na priznate i nepriznate financijske instrumente, na ugovore o kupnji i prodaji nefinancijske stavke koji su obuhvaćeni primjenom MSFI-ja 9, te se primjenjuju na ona prava za koja je u MSFI-ju 15 – „*Prihodi na temelju ugovora s kupcima*“ navedeno da se obračunavaju u skladu s MSFI-jem 9 u svrhu priznavanja dobiti ili gubitka od umanjenja vrijednosti.

Prema točki 8. potrebno je u izvještaju o financijskom položaju ili u bilješkama uz financijske izvještaje prema MSFI 9 iskazati knjigovodstvenu vrijednost kategorija financijske imovine i financijskih obveza, odnosno svake od sljedećih kategorija:

- a) financijske imovine koja se mjeri po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka, pri čemu se odvojeno prikazuje
 - i. financijska imovina koja je kao takva određena pri početnom priznavanju ili naknadno, u skladu s točkom 6.7.1. MSFI-ja 9 i

³¹ MSFI 7 - „*Financijski instrumenti: objavljivanje*“, točka 2.

³² Prilagođeno na temelju MSFI 7 - „*Financijski instrumenti: objavljivanje*“, točka 3.

- ii. ona koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka u skladu s MSFI-jem 9;
- b) financijskih obveza koje se mjere po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka, pri čemu se odvojeno prikazuju
 - i. obveze koje su kao takve određene pri početnom priznavanju ili naknadno, u skladu s točkom 6.7.1. MSFI-ja 9 i
 - ii. one koje odgovaraju definiciji financijskih obveza koje se drže radi trgovanja u MSFI-ju 9
- c) financijske imovine koja se mjeri po amortiziranom trošku
- d) financijskih obveza koje se mjere po amortiziranom trošku
- e) financijske imovine koja se mjeri po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, pri čemu se odvojeno prikazuje
 - i. financijska imovina koja se mjeri po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u skladu s točkom 4.1.2.A MSFI-ja 9 i
 - ii. ulaganja u vlasničke instrumente koja su kao takva određena pri početnom priznavanju u skladu s točkom 5.7.5. MSFI-ja 9.³³

Nadalje, prema MSFI 7, potrebno je objaviti rezultate poslovanja subjekta u tekućem razdoblju, što uključuje informacije o priznatim prihodima, rashodima, dobitima i gubitcima, kamatnim prihodima i rashodima, prihodima od naknada te gubitcima zbog umanjenja vrijednosti. Objava mora sadržavati i ostale podatke koji uključuju informacije o računovodstvenim politikama, računovodstvu zaštite te fer vrijednost svake kategorije financijske imovine i obveza.

U izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti ili u bilješkama subjekt objavljuje sljedeće stavke prihoda, rashoda, dobiti ili gubitaka: ³⁴

- a) neto dobit ili neto gubitke od:
 - i. financijske imovine ili financijskih obveza koje se mjere po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka, pri čemu se odvojeno prikazuje financijska imovina ili financijske obveze koje su kao takve određene pri početnom priznavanju ili naknadno u skladu s točkom 6.7.1. MSFI-ja 9, kao i od financijske

³³ MSFI 7 – „*Financijski instrumenti: objavljivanje*”, točka 8.

³⁴ ibidem, točka 20.

imovine ili financijskih obveza koje se obvezno mjere po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka u skladu s MSFI-jem 9 (npr. financijske obveze koje odgovaraju definiciji financijskih obveza koje se drže radi trgovanja iz MSFI-ja 9). Za financijske obveze određene po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka subjekt posebno prikazuje iznos dobiti ili gubitka priznat u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti i iznos priznat u računu dobiti i gubitka

- ii. financijskih obveza koje se mjere po amortiziranom trošku;
 - iii. financijske imovine koja se mjeri po amortiziranom trošku;
 - iv. ulaganja u vlasničke instrumente određene po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u skladu s točkom 5.7.5. MSFI-ja 9;
 - v. financijske imovine koja se mjeri po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u skladu s točkom 4.1.2.A MSFI-ja 9, pri čemu se odvojeno prikazuje iznos dobiti ili gubitka priznat u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti tijekom razdoblja i iznos koji je nakon prestanka priznavanja reklasificiran iz akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti u račun dobiti i gubitka za razdoblje;
- b) ukupne prihode od kamata i ukupne kamatne rashode (koji se računaju metodom efektivne kamatne stope) za financijsku imovinu koja se mjeri po amortiziranom trošku ili po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u skladu s točkom 4.1.2.A MSFI-ja 9 (ti se iznosi prikazuju odvojeno) ili za financijske obveze koje se ne mjere po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka;
- c) prihode od naknada i rashode za naknade (osim iznosa uključenih u određivanje efektivne kamatne stope) koji proizlaze iz:
- i. financijske imovine ili financijskih obveza koje nisu određene po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka te
 - ii. fondova i drugih fiducijarnih aktivnosti čiji je rezultat držanje ili ulaganje imovine u ime pojedinaca, fondova, mirovinskih planova i drugih institucija.

Subjekt je dužan objaviti analizu dobiti ili gubitka priznatih u izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti koji proizlaze iz prestanka priznavanja financijske imovine koja se mjeri po amortiziranom trošku, pri čemu se odvojeno prikazuju dobit i gubici koji

proizlaze iz prestanka priznavanja te financijske imovine. Objavljeni podaci uključuju i razloge za prestanak priznavanja te financijske imovine.³⁵

MSFI 7 ističe obvezu objavljivanja podataka o vrsti i veličini rizika koji proizlazi iz financijskih instrumenata. Potrebno je objaviti kvalitativne informacije o izloženosti po svakoj vrsti rizika i načinu upravljanja tim rizicima i kvantitativne informacije o izloženosti po svakoj vrsti rizika i to odvojeno za kreditni rizik, rizik likvidnosti i tržišni rizik.

3.1.2. MSFI 9 – „Financijski instrumenti“

Međunarodni standard financijskog izvještavanja (MSFI) 9 – „*Financijski instrumenti*“ objavio je 24. srpnja 2014. Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB). MSFI 9 odgovor je na poziv skupine G20 da se prijeđe na napredniji model za priznavanje očekivanih gubitaka po financijskoj imovini, na način da se poboljša financijsko izvještavanje o financijskim instrumentima rješavanjem problema koji su se tijekom financijske krize pojavili u tom području.

Donošenje MSFI-ja 9 posljedično uključuje izmjene Međunarodnog računovodstvenog standarda (MRS) 1, MRS-a 2, MRS-a 8, MRS-a 10, MRS-a 12, MRS-a 20, MRS-a 21, MRS-a 23, MRS-a 28, MRS-a 32, MRS-a 33, MRS-a 36, MRS-a 37, MRS-a 39, MSFI-ja 1, MSFI-ja 2, MSFI-ja 3, MSFI-ja 4, MSFI-ja 5, MSFI-ja 7, MSFI-ja 13, Tumačenja Odbora za tumačenje međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (OTMSFI) 2, OTMSFI-ja 5, OTMSFI-ja 10, OTMSFI-ja 12, OTMSFI-ja 16, OTMSFI-ja 19 te Tumačenja Stalnog odbora za tumačenja (SIC) 27, radi osiguravanja usklađenosti međunarodnih računovodstvenih standarda. Kako bi se osigurala dosljednost s pravom Unije, ova Uredba ne sadržava posljedičnu izmjenu MRS-a 39 u vezi s računovodstvom zaštite fer vrijednosti od rizika. Nadalje, MSFI-jem 9 stavlja se izvan snage OTMSFI 9.³⁶

Cilj je ovog standarda utvrditi načela financijskog izvještavanja o financijskoj imovini i financijskim obvezama kako bi se korisnicima financijskih izvještaja prezentirale

³⁵ Ibidem, točka 20.A

³⁶ UREDBA KOMISIJE (EU) 2016/2067 od 22. studenoga 2016. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1126/2008 o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu Međunarodnog standarda financijskog izvještavanja 9, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R2067&from=IT>

važne i korisne informacije za procjenu iznosa, vremena te neizvjesnosti budućih novčanih tokova subjekta.³⁷

Poglavljem 2. „Područje primjene“ u MSFI 9 objašnjava i detaljnije opisuje tko su obveznici primjene standarda i na što se primjenjuje. Točkom 2.1. pojašnjeno je kako se standard primjenjuje na sve subjekte i sve financijske instrumente osim iznimaka koje su izričito navedene u toj točki.

Tri kategorije klasifikacije financijske imovine prema standardu:

1. Financijska imovina po amortiziranom trošku,
2. Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit
3. Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka³⁸

Dvije kategorije klasifikacije financijskih obveza prema standardu:

1. Financijske obveze po amortizacijskom trošku
2. Financijske obveze po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka

Subjekt je dužan klasificirati sve financijske obveze kao obveze koje se naknadno mjere po amortiziranom trošku, osim sljedećeg: ³⁹

- a) financijskih obveza određenih po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka. Takve obveze, uključujući derivatne instrumente koji su obveze, naknadno se mjere po fer vrijednosti
- b) financijskih obveza koje nastaju ako prijenos financijske imovine ne ispunjava uvjete za prestanak priznavanja ili ako se primjenjuje pristup daljnjeg sudjelovanja.
- c) ugovora o financijskom jamstvu
- d) obveza pružanja zajma uz kamatne stope niže od tržišnih kamatnih stopa.
- e) nepredviđenih iznosa koje je kupac priznao u okviru poslovnog spajanja na koje se primjenjuje MSFI 3.

³⁷ MSFI 9 – „*Financijski instrumenti*“, točka 1.

³⁸ Kako bi se financijska imovina mogla klasificirati u jednu od ovih kategorija moraju biti ispunjeni određeni uvjeti koji su navedeni u točki 4.1. MSFI-ja 9

³⁹ MSFI 9 – „*Financijski instrumenti*“, točka 4.2.1.

Subjekt može financijske obveze mjeriti po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka ukoliko pri početnom priznavanju neopozivo odlučiti da se financijska obveza mjeri po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka ako mu je to dopušteno određenim uvjetima koji su navedeni u točki 4.2.2. u MSFI-ju 9.

Na klasifikaciju i mjerenje financijske imovine utječe poslovni model. Poslovni model se utvrđuje na razini upravljanja skupinama financijske imovine radi ostvarenja određenog poslovnog cilja i ne ovisi o namjerama rukovodstva u pogledu pojedinačnog instrumenta.

Prisutno je nekoliko modela upravljanja financijskom imovinom:⁴⁰

- Poslovni model čiji je cilj držanje financijske imovine radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova. Navedeno znači da se financijska imovina drži do dospijeca ili da se prodaja ne planira ili događa u budućnosti.
- Poslovni model čiji je cilj držanje financijske imovine radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i radi prodaje. Navedeno znači da subjekt drži financijsku imovinu radi ostvarenja dva cilja: prikupljanje ugovornih novčanih tokova i prodaje financijske imovine što je vezano na dnevno upravljanje likvidnošću, održavanje zadanog prinosa portfelja, usklađivanje ročnosti imovine i povezanih obveza.
- Ostali poslovni modeli čiji je cilj držanje financijske imovine radi trgovanja i prema kojima se grupom financijske imovine upravlja prema fer vrijednosti. U ovom modelu poslovni cilj dovodi do aktivnog kupovanja i prodavanja financijske imovine pri čemu je subjekt prije svega usredotočen na podatke o fer vrijednosti kojima se koristi u svrhu procjene uspješnosti imovine i donošenja odluka.

Poslovni subjekt može koristiti više različitih poslovnih modela upravljanja istovrsnim financijskim instrumentima.

⁴⁰ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op. cit., str. 56.

Financijsku imovinu možemo klasificirati u skupine ovisno o vrsti financijske imovine.

Dužnički instrumenti mogu biti klasificirani:⁴¹

1. Po metodi amortiziranog troška ako zadovoljavaju oba kriterija: poslovni model držanja imovine radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i ugovoreni novčani tokovi predstavljaju samo plaćanje glavnice i kamata.
2. Po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit ako su zadovoljena oba kriterija: poslovni model čiji se cilj ostvaruje prikupljanjem ugovorenih novčanih tokova i prodajom financijske imovine i ugovoreni novčani tokovi predstavljaju samo plaćanje glavnice i kamata. Kod prestanka priznavanja akumulirani dobiti ili gubici prenose se iz ostale sveobuhvatne dobiti u račun dobiti i gubitka.
3. Po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka (ostali poslovni modeli). Pri početnom priznavanju moguća je dobrovoljna, naknadno neopoziva opcija izravne klasifikacije u skupinu po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka, ali samo u slučajevima u kojima ta klasifikacija značajno umanjuje računovodstvene neusklađenosti. Derivatívni instrumenti svrstavaju se u kategoriju po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka i nema drugih opcija klasifikacije.

Vlasnički instrumenti mogu biti klasificirani:

1. Po metodi fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka
2. Po metodi fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit. Izbor ove metode je naknadno neopoziv i nakon početnog priznavanja sve promjene vrijednosti iskazuju se u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, a po prestanku priznavanja, akumulirane promjene fer vrijednosti ne prenose se iz sveobuhvatne dobiti u račun dobiti i gubitka.

Početno mjerene financijske imovine ili financijske obveze mjeri se po njezinoj fer vrijednosti, koja se u slučaju financijske imovine ili financijske obveze koje nisu određene po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka uvećava ili umanjuje za transakcijske troškove koji se mogu izravno pripisati stjecanju ili izdavanju financijske imovine ili financijske obveze.

⁴¹ ibidem, str. 59.

Prestanak priznavanja financijske imovine u slučajevima kada:

- a) isteknu ugovorna prava na novčane tokove od financijske imovine ili
- b) subjekt prenese financijsku imovinu

Subjekt prenosi financijsku imovinu ako i isključivo ako:

- a) prenese ugovorna prava na primitak novčanih tokova od financijske imovine ili
- b) zadrži ugovorna prava na primitak novčanih tokova od financijske imovine, ali preuzme ugovornu obvezu da će isplatiti novčane tokove jednome primatelju ili više njih u okviru ugovora koji ispunjava uvjete iz točke 3.2.5. MSFI 9

3.1.3. MSFI 13 – „Mjerenje fer vrijednosti“

MSFI 13 ima cilj da:⁴²

- a) definira fer vrijednost;
- b) postavlja okvir za mjerenje fer vrijednosti u jednom MSFI-ju; i
- c) propisuje podatke koji se objavljuju o mjerama fer vrijednosti.

Osnovni problem mehanizma fer vrijednosti je utvrđivanje objektivne i dokazive fer vrijednosti imovine ili obveza koja se iskazuje u financijskim izvještajima. Iz tog razloga pristupilo se preciznijem definiranju i utvrđivanju fer vrijednosti, što je unaprijedilo koncept fer vrijednosti i rezultiralo prihvaćanjem MSFI 13 – „Mjerenje fer vrijednosti“.⁴³

Fer vrijednost definirana je kao cijena koja bi bila ostvarena prodajom neke stavke imovine ili plaćena za prijenos neke obveze u urednoj transakciji među tržišnim sudionicima na datum mjerenja.⁴⁴

Ovaj MSFI primjenjuje se kad su mjere fer vrijednosti ili objavljivanje podataka o mjerama fer vrijednosti, kao i mjere poput fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje, temeljene na fer vrijednosti i objavljivanje podataka o njima propisano je ili dopušteno nekim drugim MSFI-jem, izuzevši u slučajevima utvrđenima u točkama 6. i 7.

⁴² MSFI 13 – „Mjerenje fer vrijednosti“, točka 1.

⁴³ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op. cit., str. 62.

⁴⁴ MSFI 13 – „Mjerenje fer vrijednosti“, točka 9.

Zahtjevi u pogledu mjerenja i objavljivanja iz ovog MSFI-ja ne primjenjuju se na sljedeće:

- a) transakcije plaćanja temeljenih na dionicama iz djelokruga MSFI 2 – „*Plaćanja temeljena na dionicama*“;
- b) transakcije najma obračunate u skladu s MSFI-jem 16 – „*Najmovi*“; i
- c) mjerenja i mjere koje su donekle slične fer vrijednosti, ali nisu fer vrijednost, kao što su neto utrživa vrijednost iz MRS-a 2 – „*Zalihe*“ ili vrijednost u uporabi iz MRS-a 36 – „*Umanjenje imovine*“.

Obveza objavljivanja informacija propisanih ovim MSFI-jem ne vrijedi za sljedeće:

- a) imovinu plana vrednovanu po fer vrijednosti sukladno MRS-u 19 – „*Primanja zaposlenih*“;
- b) ulaganja u mirovinske planove vrednovane po fer vrijednosti sukladno MRS-u 26 – „*Računovodstvo i izvješćivanje o mirovinskim planovima*“; i
- c) imovinu kod koje je nadoknativi iznos fer vrijednost umanjena za troškove otuđenja sukladno MRS-u 36.⁴⁵

Mjera fer vrijednosti odnosi se na određenu stavku imovine ili određenu obvezu, gdje se uzimaju njihova obilježja kao što su stanje i lokacija imovine i eventualna ograničenja koja se odnose na prodaju ili korištenje imovine. Imovina ili obveza mjerena po fer vrijednosti može biti ili samostalna stavka imovine, odnosno samostalna obveza (npr. financijski instrument ili nefinancijska imovina) ili skupina stavki imovine ili obveza ili skupina stavki imovine i obveza (jedinica koja stvara novac ili neka djelatnost). *Mjera fer vrijednosti* pretpostavlja da se razmjena odvija u urednoj transakciji između tržišnih sudionika, odnosno pretpostavlja da se transakcija prodaje imovine, odnosno prijenosa obveze odvija ili:

- a) na glavnom tržištu predmetne imovine, odnosno predmetne obveze; ili
- b) ako glavno tržište ne postoji, na najpovoljnijem tržištu za predmetnu imovinu, odnosno obvezu

⁴⁵ MSFI 13 – „*Mjerenje fer vrijednosti*“, točka 5., 6. i 7.

Subjekt nije dužan temeljito istražiti sva moguća tržišta da bi odredio koje je glavno, odnosno, ako glavnog tržišta nema, najpovoljnije tržište, ali je dužan uzeti u obzir sve informacije koje su praktično dostupne.⁴⁶

Subjekt je dužan fer vrijednost stavke imovine ili obveze mjeriti koristeći pretpostavke koje bi tržišni sudionici koristili kad bi utvrđivali cijenu predmetne stavke (pod pretpostavkom da tržišni sudionici djeluju u svom najboljem ekonomskom interesu).

U izvođenju pretpostavki, subjekt nije dužan točno odrediti tržišne sudionike, ali je dužan točno odrediti obilježja po kojima se tržišni sudionici općenito razlikuju, promatrajući specifične čimbenike svake od sljedećih stavki: ⁴⁷

- a) predmetne imovine, odnosno obveze;
- b) glavnog, odnosno najpovoljnijeg tržišta za predmetnu imovinu, odnosno obvezu; i
- c) tržišnih sudionika s kojima bi subjekt zaključio transakciju na tom tržištu.

Prilikom mjerenja fer vrijednosti imovine ili obveza najobjektivnijom mjerom fer vrijednosti smatra se tržišna (kotirajuća) cijena imovine ili obveza na aktivnom tržištu⁴⁸.

Subjekt je dužan objaviti informacije koje korisnicima njegovih financijskih izvještaja omogućuju ocjenjivanje obaju sljedećih aspekata:

- a) kod imovine i obveza koje se u izvještaju o financijskom položaju nakon prvog knjiženja opetovano ili jednokratno mjere po fer vrijednosti, tehnike vrednovanja i ulazne podatke korištene u izvođenju mjera fer vrijednosti;
- b) kod opetovanog mjerenja fer vrijednosti koristeći značajne ulazne podatke koji nisu vidljivi (podatke 3. razine) utjecaj mjerenja na dobit i gubitak ili ostalu sveobuhvatnu dobit tekućeg razdoblja.

⁴⁶ Ibidem., prilagođeno na temelju točaka 11., 13., 15. i 16.

⁴⁷ Ibidem., točka 22. i 23.

⁴⁸ Tržište na kojem se odvijaju transakcije predmetnom imovinom, odnosno predmetnim obvezama dovoljno učestalo i u dovoljnom volumenu da omogućuju kontinuitet u informiranju o cijenama.

3.1.4. MRS 32 – „Financijski instrumenti: prezentiranje”

MRS 32 – „*Financijski instrumenti: prezentiranje*“ odnosi se na problematiku prezentiranja financijskih instrumenata u računovodstvu i financijskim izvještajima. Usmjeren je na prepoznavanje, klasifikaciju i prezentiranje financijskih instrumenata, na način da su navedeni kriteriji za prezentiranje financijskih instrumenata u računovodstvu i financijskim izvještajima subjekata koji su ugovorne strane u određenim financijskim instrumentima. Zahtjeva objavljivanje informacije o čimbenicima koji utječu na iznos, vrijeme i izvjesnost budućih novčanih tokova subjekata.

Cilj je ovog standarda utvrditi načela za prezentiranje financijskih instrumenata kao obveza ili vlasničkog kapitala i za prijeboj financijske imovine i financijskih obveza. Primjenjuje se na razvrstavanje financijskih instrumenata s gledišta izdavatelja na financijsku imovinu, financijske obveze i vlasničke instrumente, na razvrstavanje pripadajućih kamata, dividendi, gubitaka i dobiti, te okolnosti u kojima se vrši prijeboj financijske imovine i financijskih obveza.⁴⁹

Standardom su detaljno definirani pojmovi financijskog instrumenta, financijske imovine, financijske obveze i vlasničkog instrumenta te razvrstavanje instrumenata ili njihovih sastavnih dijelova na financijsku imovinu, financijske obveze i vlasnički instrument.

Pojam financijski instrument širi je od pojma financijske imovine, jer obuhvaća financijsku imovinu, financijske obveze i vlasnički instrumenti, odnosno „*Financijski instrument* je svaki ugovor na temelju kojega nastaje financijska imovina jednoga subjekta i financijska obveza ili vlasnički instrument drugoga subjekta.“⁵⁰

Pod financijsku imovinu uvrštavamo svaku imovinu koja je:⁵¹

- a) novac;
- b) vlasnički instrument drugoga subjekta;

⁴⁹ MRS 32 – „*Financijski instrumenti: prezentiranje*“, točka 2.

⁵⁰ MRS 32 – „*Financijski instrumenti: prezentiranje*“, točka 11., definicije

⁵¹ loc. cit.

- c) ugovorno pravo na:
 - i. primitak novca ili druge financijske imovine od drugoga subjekta; ili
 - ii. razmjenu financijske imovine ili financijskih obveza s drugim subjektom pod uvjetima koji mogu biti povoljni za subjekt; ili
- d) ugovor koji će se podmiriti ili se može podmiriti vlastitim vlasničkim instrumentima subjekta, te koji je:
 - i. nederivatni instrument za koji je subjekt dužan ili može biti dužan primiti promjenjivi broj vlastitih vlasničkih instrumenata subjekta; ili
 - ii. izvedenicu koja se namiruje ili se može namiriti na način drukčiji od razmjene fiksnog iznosa novca ili druge financijske imovine za fiksni broj vlastitih vlasničkih instrumenata subjekta. U tu svrhu, vlastiti vlasnički instrumenti subjekta ne uključuju instrumente s opcijom prodaje koji su klasificirani u vlasničke instrumente, instrumente koji subjektu nameću obvezu isporuke drugoj strani razmjernog udjela u neto imovini subjekta samo prilikom likvidacije i koji su klasificirani u vlasničke instrumente, ili instrumente koji su ugovori o budućem primitku ili budućoj isporuci vlastitih vlasničkih instrumenata subjekta.

Financijska obveza je svaka obveza koja je: ⁵²

- a) ugovorna obveza da se:
 - i. isporuči novac ili drugu financijsku imovinu drugom subjektu; ili
 - ii. razmijeni financijska imovina ili financijske obveze s drugim subjektom prema uvjetima koji su potencijalno nepovoljni za subjekt; ili
- b) ugovor koji će se namiriti ili se može namiriti vlastitim vlasničkim instrumentima subjekta i predstavlja:
 - i. neizveden instrument na temelju kojeg subjekt jest ili može biti obvezan isporučiti promjenljivi broj vlastitih vlasničkih instrumenata; ili
 - ii. izveden financijski instrument koji će se namiriti ili se može namiriti na način drukčiji od razmjene fiksnog iznosa novca ili druge financijske imovine za fiksni broj vlastitih vlasničkih instrumenata drugog subjekta. U tu svrhu, prava, opcije ili varanti kojima se stječe fiksni broj vlastitih vlasničkih instrumenata subjekta za fiksni iznos bilo koje valute su vlasnički instrumenti ako subjekt

⁵² loc.cit.

svim svojim postojećim vlasnicima ponudi prava, opcije ili varante iste klase razmjerno svojim vlastitim neizvedenim vlasničkim instrumentima. Također, u tu svrhu, vlastiti vlasnički instrumenti subjekta samo prilikom likvidacije i koji su klasificirani u vlasničke instrumente ili instrumente koji su ugovori o budućem primitku ili budućoj isporuci vlastitih vlasničkih instrumenata subjekta.

Iznimno, instrument koji udovoljava definiciji financijske obveze se klasificira kao vlasnički instrument ako ima sva relevantna obilježja i ispunjava uvjete iz točaka 16.A i 16.B ili točaka 16.C i 16.D. MRS-a 32. „*Vlasnički instrument* je svaki ugovor koji dokazuje preostali udio u imovini subjekta nakon odbitka svih njegovih obveza.“⁵³

Iskazivanje financijske imovine i financijskih obveza je odvojeno, bez prebijanja, osim u situacijama koje navodi MRS 32. Prebijaju se i prikazuje se neto iznos u izvještaju o financijskom položaju isključivo ako subjekt:⁵⁴

- a) trenutačno ima zakonsko pravo na prijeboj priznatih iznosa; i
- b) namjerava podmiriti neto iznos ili istodobno unovčiti imovinu i podmiriti obvezu.

3.2. Kontni plan banke

Osnovna definicija banke je da pruža financijske usluge na način da prikuplja novčana sredstva te ista novčana sredstva plasira dalje, odnosno ona je posrednik onih koji imaju sredstva i onih kojima su sredstva potrebna, iz čega proizlazi da su osnovne funkcije banke depozitne i kreditne. Prema tome, računovodstvena evidencija banaka je specifična, jer za banku primljeni depoziti predstavljaju obvezu i evidentiraju se u pasivi, a kod danih kredita nastaje potraživanje i evidentiraju se u aktivi. Takvo poslovanje, kreditno-depozitno, zahtjeva i prilagođenu računovodstvenu obradu podataka.

Hrvatska narodna banka propisuje kontni plan za banke na kojem se temelje računovodstvene evidencije banaka. Kontni plan donesen je *Odlukom o kontnom planu za kreditne institucije* i pratećom *Uputom za primjenu kontnog plana*. Izrađen je tako da je jedinstven za sve banke, a sukladno standardima Međunarodnoga

⁵³ loc.cit.

⁵⁴ Ibidem, točka 42.

monetarnog fonda za vođenje monetarne statistike. Svrha jedinstvenoga kontnog plana za banke je uspostava jedinstvene metodologije, odnosno stvaranje jednoga zajedničkog nazivnika kako bi središnja banka mogla uspoređivati banke i provoditi kontrolu nad bankama. U Hrvatskoj je kontni plan za banke organizacijsko-pravni instrument računovodstva i predstavlja sustavan popis naziva, šifara i sadržaja utvrđenih razreda/klasa koje se zasnivaju na dekadnom sustavu,⁵⁵ podijeljen u 10 kontnih razreda od 0-9. U nastavku se nalazi kontni plan donesen od strane HNB-a, *Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, NN 104/2017 (25.10.2017.)*

Tablica 1: Kontni plan za banke

Razred 0	Materijalna i nematerijalna imovina, ulaganja u ovisne subjekte, pridružene subjekte i zajedničke pothvate, dugotrajna imovina namijenjena prodaji i grupe imovine za otuđivanje
Razred 1	Sredstva na transakcijskim računima i gotovina u kunama, potraživanja po kamatnim i nekamatnim prihodima te ostala potraživanja
Razred 2	Obveze prema zaposlenicima, obveze za poreze i slične obveze, obveze na osnovi kamatnih i nekamatnih troškova, ostale obveze te rezerviranja
Razred 3	Imovina u stranim valutama
Razred 4	Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti u kunama i u kunama s valutnom klauzulom
Razred 5	Dani krediti, depoziti i financijski leasing u kunama i u kunama s valutnom klauzulom
Razred 6	Rashodi i prihodi te financijski rezultat poslovanja
Razred 7	Obveze u stranim valutama
Razred 8	Obveze u kunama
Razred 9	Kapital i izvanbilančni zapisi

Izvor: HNB, *Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, NN 104/2017 (25.10.2017.)* dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_10_104_2397.html

⁵⁵ Gregurek, M., Vidaković, N., op. cit., str. 335.

Hrvatska narodna banka propisuje kontni plan koji je podijeljen na dvije razine, od 0 do 9 i od 00 do 99. Svaka banka može prema spojim potrebama napraviti raspored računa na analitičke račune uzimajući u obzir primjerenost klasifikacije po institucionalnim sektorima, valuti dospijeću i ostalim obilježjima pojedinog računa, pri čemu navedenu podjelu treba analogno rasporediti po odgovarajućim računima.⁵⁶ Banka tako konto može dalje razrađivati na 000 do 999 sve do pete decimale.

Prije same razrade kontnog plana, potrebno je znati određene pojmove koji su nezaobilazni kada govorimo o kontnom planu.

Prema Odluci o kontnom planu za kreditne institucije (NN 104/2017, 23/2019), postoje dva temeljna tipa institucionalnih jedinica, kao što su:⁵⁷

- fizičke osobe
- pravne osobe

Nadalje, banke potraživanja i obveze prema klijentima klasificiraju na institucionalne sektore. Postoje dva osnovna institucionalna sektora:⁵⁸

- rezidenti (nacionalna privreda),
- nerezidenti (strana privreda)

Rezidenti su sve institucionalne jedinice (fizičke ili pravne) čiji je ekonomski interes vezan za nacionalnu privredu (ukupna ekonomska aktivnost na ekonomskom teritoriju zemlje). *Nerezidenti* su sve institucionalne jedinice čija ekonomska pripadnost nije vezana za nacionalnu privredu.⁵⁹

Daljnja klasifikacija rezidenata provodi se na temelju njihove primarne funkcije i razvrstava se u sljedeće osnovne sektore nacionalne ekonomije:⁶⁰

- nefinancijske institucije (državna i ostala trgovačka društva),
- financijske institucije (Hrvatska narodna banka, banke, ostale bankovne institucije, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, nebankovne financijske institucije i banke u stečaju),

⁵⁶ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op. cit., str. 115.

⁵⁷ *Uputa za primjenu kontnog plana za banke*, NN 36/1999 (15.4.1999.), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1999_04_36_750.html

⁵⁸ loc. cit.

⁵⁹ loc. cit.

⁶⁰ loc. cit.

- državne jedinice (Republika Hrvatska, republički fondovi, lokalna uprava, lokalni fondovi),
- neprofitne institucije (koje služe stanovništvu),
- stanovništvo (obuhvaća domaćinstva).

U skupini nerezidenata klijenti su svrstani u sektor stranih osoba, koji pak ima pet podsektora, kao što su: ⁶¹

- strane financijske institucije,
- strane države (vlade),
- strane pravne osobe,
- strane fizičke osobe,
- strane neprofitne institucije.

Nadalje, u kontnom je planu jasno zastupljena ročnost (sukladno točki 35. MRS-a 30) dospijeca potraživanja i obveza banke mogu se izraziti kao: ⁶²

- preostalo razdoblje od datuma bilance do datuma otplate, to jest dospijeca,
- prvobitno razdoblje od datuma zaključenja ugovora do datuma dospijeca,
- preostalo razdoblje do idućeg datuma kada se mogu promijeniti kamatne stope.

3.3. Analitičko i sintetičko knjigovodstvo

Analitička i sintetička evidencija koriste se za izradu upotrebljivih računovodstvenih informacija za sve korisnike kojima izvješća služe za donošenje poslovnih odluka. Knjigovodstvene informacije, koje se dnevno kontroliraju i analiziraju sa svrhom potvrde točnosti stanja računa, zasnivaju se na računovodstvenim podacima iz prošlosti kako bi se analizom podataka projicirala budućnost. Vode se zajedno, odnosno vode se iste promjene, što znači da kada se zbroje analitička konta, njihov zbroj mora biti jednak zbroju na sintetičkom kontu.

⁶¹ loc. cit.

⁶² loc. cit.

3.3.1. Analitičko knjigovodstvo

Bankarski posao temelji se najčešće na novcu, gdje klijenti banke putem banke i mehanizma platnog prometa obavljaju poslovne transakcije. Takav posao zahtjeva praćenje i bilježenje svake nastale poslovne promjene, sukladno tome potrebna je metodologija praćenja tih pojedinih transakcija (analitička evidencija). Analitička evidencija bankama omogućava praćenje svih nastalih poslovnih događaja prema mjestu i vremenu nastanka, a vode se u poslovnim knjigama, odnosno knjiže se na ispravnom knjigovodstvenom računu. *Analitičko knjigovodstvo* je postupak ili način bilježenja i sažimanja poslovnih transakcija financijske prirode, odnosno sumiranja analitičkih podataka. Dodatnim, automatskim ili ručnim knjiženjem priprema podatke za uknjiženje u sintetičko knjigovodstvo⁶³, odnosno bilancu banke.⁶⁴

Računovodstveni dokument/isprava prati nastali poslovni događaj, individualizira ga, odnosno veže uz analitički račun i ima karakter pravno dokaznog instrumenta. Svaki poslovni događaj evidentira se prema mjestu i vremenu nastanka, kronološkim redom, kao što jedno od načela u računovodstvu nalaže.

Svaki događaj ili financijska transakcija ima najmanje dvije analitičke stavke, po načelu dvojnoga knjigovodstva:

- dugovnu stavku – lijevu stranu konta
- potražnu stavku – desnu stranu konta

Gdje one moraju biti uravnotežene, odnosno ukupna dugovna svota (terećenja ili zaduženja) mora biti jednaka ukupnoj potražnoj svoti (odobrenju). Knjigovodstvena evidencija je u ravnoteži kad su svote uravnotežene.

Specifičnost bankarskog poslovanja očituje se u tome da je potrebno detaljnije praćenje knjigovodstvenih promjena zbog praćenja profitabilnosti bankarskoga proizvoda i klijenta. Iz tog razloga, knjiženje je potrebno pratiti na pozicijama koje identificiraju klijenta i jedan specifičan proizvod koji može biti kredit, depozit, garancija, akreditiv ili vrijednosnica.

⁶³ Za više pogledati poglavlje 3.3.2.

⁶⁴ Gregurek, M., Vidaković, N., op. cit., str. 325.

Svaka financijska transakcija koja se knjigovodstveno evidentira u pomoćnim knjigama sadržava u pravilu sljedeće podatke:⁶⁵

- oznaka organizacijskog dijela, domicila računa (klijenta),
- oznaka računa,
- oznaka valute,
- matični broj klijenta – može biti JMBG, OIB ili neki drugi identifikacijski broj,
- evidencija klijenta – uz specifičan bankarski proizvod (kredit, oročeni depozit, garancija, akreditiv),
- datum knjiženja – datum s kojim je provedena financijska transakcija u analitičkoj evidenciji i bilanci banke,
- datum valute – uvijek manji ili jednak datumu knjiženja; stvarni datum nastanka poslovnog događaja,
- svota – u originalnoj valuti,
- svota – u kunsjoj protuvrijednosti,
- šifra inicijatora

Analitičko knjigovodstvo zahtjeva detaljno vođenje i praćenje poslovnog događaja, a ono se vodi u pomoćnim knjigama prema nazivu računa koji mu je dodijeljen u kontnom planu banke, u više aplikacija ili softverskim paketima koje banke posjeduju. Zbroj prometa i stanja po svim pozicijama na analitičkim kontima u pomoćnim knjigama, mora odgovarati prometu i stanju na jednom sintetičkom računu koji se vodi u bilanci.

3.3.2. Sintetičko knjigovodstvo

Kontrolu i obradu računovodstveno-financijskih informacija unutrašnjim i vanjskim korisnicima s ciljem donošenja poslovnih odluka u bankama obavlja Sektor računovodstva unutar kojeg se nalaze Direkcija računovodstvenih kontrola, Direkcija razvoja računovodstvenih sustava i politika te Direkcija za izvješćivanje ili neka druga adekvatna organizacija. Sektor računovodstva osigurava jedinstveni računovodstveni sustav banke, definira svaki pojedini račun iz bilance/glavne knjige banke s aspekta procedura, inicijatora posla, veze s drugim računima, aplikacijama, kontrolom i analitičkim evidencijama. Ima nadležnost i odgovornost za sastavljanje i utvrđivanje

⁶⁵ Ibidem., str. 328.

financijskih izvješća (periodičnih i godišnjih) za sve korisnike. Inicira i unaprjeđuje protok računovodstvenih i knjigovodstvenih informacija kako bi se u svakom trenutku dobio kvalitetan uvid u stanje računa, odnosno klijenta.⁶⁶

S jedne strane imamo analitičko knjigovodstvo koje bilježi poslovne transakcije, a s druge strane sektor računovodstva koji analizira podatke o poslovnim transakcijama i utvrđuje načela i tehnike bilježenja, klasificiranja i sažimanja financijskih transakcija te interpretira poslovni rezultat. Analitičkim aplikacijama sumiraju se sva knjiženja i izrađuje se temeljnica. *Sintetičko računovodstvo* čini glavna knjiga koja je rezultat sumiranih/sintetiziranih evidencija detaljnih poslovnih događaja koji su evidentirani u pomoćnim knjigama, a vodi se u izdvojenoj aplikaciji.⁶⁷

Analitičko i sintetičko knjigovodstvo zajedno čine mehanizam praćenja poslovnih događaja u banci.

⁶⁶ Ibidem., str. 330.

⁶⁷ Ibidem., str. 325.

4. Specifičnosti bankarskog poslovanja

Temeljna zadaća svake banke je prikupljanje novčanih sredstava klijenata s ciljem da ta sredstva plasira dalje putem kredita i drugih oblika ulaganja uz određenu maržu, koja uz današnju regulaciju mora biti dostatna da pokrije troškove koji se mogu pojaviti u takvom poslovanju (trošak rizika, trošak kapitala i ostalo).

Osim obvezne primjene kontnog plana koji je specijalno propisan za banke od strane HNB-a, specifičnost bankarskog poslovanja očituje se u tome da banka svoje dane kredite bilježi u aktivi, a izvore sredstva u pasivi.⁶⁸

4.1. Izvori financiranja banaka

Banka svoja sredstva pribavlja iz različitih izvora, a mogu se podijeliti u tri skupine (tablica 2.)

Tablica 2: Izvori sredstava banke

Dugoročni kapital	<ul style="list-style-type: none">• Obveznice• Kapital banke
Depozitni računi	<ul style="list-style-type: none">• Transakcijski računi• Štedni depoziti• Oročeni depoziti• Depoziti novčanog tržišta
Posuđena sredstva	<ul style="list-style-type: none">• Sredstva središnje banke• Novčano tržište• Repo ugovori• Eurodolarsko tržište

Izvor: izrada autora (na temelju Kandžija, V., Živko, I., 2014.)

Osim ove podjele, izvori se mogu dijeliti prema ročnosti (kratkoročni, dugoročni), vlasništvu (vlastiti i tuđi), obvezi vraćanja (povratni, nepovratni) i drugo.

Financijski potencijal banke može se definirati kao zbroj svih pozicija pasive bilance banke.⁶⁹ Izvori financiranja banke i njihova struktura određuje izloženost banke rizicima. Banka takvim izvorima mora pažljivo i kvalitetno upravljati jer takvo

⁶⁸ Više u poglavlju 5.1. „Bilanca“

⁶⁹ Živko, I., Kandžija V., op.cit., str. 150.

upravljanje ulijeva sigurnost i jamstvo vjerovnicima, jer banka svoje izvore prikuplja na temelju povjerenja i ugleda. Banka mora paziti na svoju likvidnost, što znači da ne može plasirati sav financijski potencijal, već je on umanjen za određeni dio koji se zove obvezna pričuva.⁷⁰

$$\text{financijski potencijal} - \text{obvezna pričuva} = \text{kreditni potencijal}^{71}$$

4.1.1. Kapital banke ili dugoročni kapital

Kapital banke je najkvalitetniji izvor sredstava banke i predstavlja jamstvo vjerovnicima banke za zaštitu od gubitaka proizašlih iz neadekvatnog poslovanja i upravljanja rizicima. Najsigurniji je izvor jer ne može doći do naglog povlačenja kapitala iz banke. Primarni kapital banke čine izdane obične i povlaštene dionice, dok dopunski kapital čine ostale kumulativne preferencijalne dionice, hibridni dužnički i vjerovnički instrumenti, rezerviranja za gubitke po kreditima i obveznice.⁷² Najčešće kapital banke čini 5 – 10% ukupnih izvora sredstava.

Banke se izlažu rizicima, a što je taj rizik veći moraju osigurati i veći izvor kapitala. *Basel I*, prvi je regulatorni okvir, koji donosi jednadžbu za adekvatnost jamstvenog kapitala banaka, izračunava se na sljedeći način, a prikazuje se kao postotak:

$$\text{adekvatnost kapitala} = \frac{\text{jamstveni kapital}}{\text{rizikom ponderirana aktiva}}$$

Adekvatnost kapitala je skup izračuna s kojima se definirana potreba za kapitalom s obzirom na poslovanje banke. Adekvatnost kapitala izračunava se tako da se elementi aktive i izvanbilance banke ponderiraju s unaprijed određenim faktorima kako bi se dobila njihova ponderirana vrijednost i zatim usporede s postojećim kapitalom.⁷³

Na *Basel I* nadovezuje se i kasniji *Basel II* koji uvodi složenija pravila u mjerenju i upravljanju rizicima kojima je banka izložena u svom poslovanju. Nakon financijske

⁷⁰ Obvezna pričuva omogućuje kontrolu nad ponudom novca te posljedično osiguranje monetarne stabilnosti i likvidnosti bankovnog sustava te neometano odvijanje platnog prometa., HNB, dostupno na:

<https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti/obvezna-pricuva>

⁷¹ Kreditni potencijal je iznos koji banka može plasirati u kreditne i nekreditne plasmane, a da pri tome ne ugrozi svoju likvidnost., Živko, I., Kandžija V., op.cit., str. 150.

⁷² Ibidem., str. 185.

⁷³ Gregurek, M., Vidaković, N., op. cit., str. 419.

krize 2008. uveden je i *Basel III* koji predstavlja skup mjera kojima se jača regulacija, nadzor i upravljanje rizicima u bankarskom poslovanju, a pomaže u apsorpciji šokova koji proizlaze iz financijskih i ekonomskih kriza i pri tome ne utječu na gospodarstvo i druge sektore.

4.1.2. Depoziti

Najveći dio obveza banke čine depoziti koji su i najveći izvor sredstava, koji nose trošak financiranja u obliku pasivne kamate⁷⁴. U depozite spadaju i sva novčana sredstva sa transakcijskih računa, a služe za promet i kao sredstvo plaćanja te se mogu podizati u gotovini ili prenositi na drugi račun i uvijek su raspoložena korisnicima.

Oročeni depoziti su depoziti uloženi u banku, najčešće na duži rok, a mogu se koristiti tek kada taj rok istekne. Takvi depoziti za banku predstavljaju sigurniji izvor financiranja i potencijal za kreditiranje. Mogu se podijeliti na nekoliko vrsta:

- Kratkoročni
- Dugoročni
- Nenamjenski
- Namjenski

Depoziti prema valuti mogu biti u:

- Domaćoj valuti,
- Stranoj valuti

Prema vlasništvu se dijele na:

- Depozite stanovništva,
- Depozite gospodarstva
- Neprivredni depoziti (županija, gradova ili općina)

Razlikujemo i depozite fizičkih i pravnih osoba, te depozite rezidenata (domaćih osoba) i nerezidenata (stranih osoba).

⁷⁴ Pasivna kamata predstavlja sva plaćanja koja banka ima prema svojim klijentima i ona predstavlja odjev sredstava, odnosno trošak za banke.

4.1.3. Posuđena sredstva

Ovu skupinu čine prikupljena sredstva iz drugih izvora kao što su pozajmice od središnje banke, međubankovno financiranje i repo poslovi.

Međubankovno financiranje predstavlja izvor financiranja koji se odnosi na depozite, kredite i sve druge obveze prema drugim bankama i financijskim institucijama. Pozajmice od središnje banke vezane su za procjenu dnevnih rezervi (obvezne rezerve) kojih se banke moraju pridržavati te banke posežu za pozajmicama kako bi nadoknadile nedostajuće iznose za pokriće obvezne rezerve.⁷⁵

Repo poslovi podrazumijevaju pozajmljivanje trenutno raspoloživih sredstava, a s druge strane, prodaju vrijednosnice zajmodavcu s obvezom ponovnog otkupa tih istih vrijednosnica od zajmodavca u dogovoreno vrijeme i po dogovorenoj cijeni, koja uključuje kamatu. Kod repo posla (transakcije) tražitelj kredita je ujedno i prodavatelj vrijednosnica koje služe kao kolateral dok je kupac vrijednosnica istovremeno i kreditor. Transakcija se obavlja u dvije faze s tim da tražitelj kredita u prvoj fazi pozajmljuje novac (uzima kredit) od davatelja kredita odnosno kupca vrijednosnica uz istovremenu prodaju vrijednosnica istoj osobi. U drugoj fazi sada već korisnik kredita vraća pozajmljeni novac uvećan za kamate s tim da istovremeno kupuje te iste vrijednosnice od davatelja kredita.⁷⁶

4.2. Potraživanja banke

Banka prikupljena sredstva u pasivi plasira dalje na tržište u različitim oblicima. Kredit je jedan od najčešćih oblika plasmana na temelju kojih plasira sredstva klijentima. Osim kredita na koje ću se najviše osvrnuti u ovom poglavlju, banka može klijentima dati sredstva i kroz obveznice, gdje samom kupnjom te obveznice, od poduzeća ili države, banka daje svoja sredstva klijentu. Osim plasiranja sredstava klijentima koji joj je primaran posao, banka može upotrijebiti sredstva kako bi trgovala s raznim instrumentima i ostvarivala prihode na razlici u kupovnoj i prodajnoj cijeni ili ulagati u dionice koje ostvaruju puno veći prihod, ali one su i rizičnije.

⁷⁵ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op. cit., str. 128.

⁷⁶ Srb, V., Matic, B., Marković, B., Monetarne financije, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2003.

4.2.1. Krediti banaka

Kredit je jedan od glavnih proizvoda koji banke nude već stoljećima. Najzastupljeniji su „klasični“ komercijalni krediti kao što su stambeni, krediti za kupnju auta, nenamjenski i drugi. Za takve kredite sklapa se ugovor o kreditima. Ugovorom o kreditu, banka se obavezuje da će na zahtjev klijenta, klijentu ili nekoj trećoj osobi, isplatiti traženi iznos u novcu uz odgovarajuću naknadu koja se naziva kamata.⁷⁷ S druge strane, postoji klijent koji se obavezuje da će taj iznos, odnosno glavnicu vratiti uvećanu za kamate. Takve kamate su za banku prihod, odnosno to su aktivne kamate kojima banka nastoji pokriti trošak pasivnih kamata koje plaća za prikupljena sredstva, odnosno pasivu.

Kredite najčešće dijelimo na dugoročne, srednjoročne i kratkoročne, namjenske i nenamjenske, kredite u domaćoj ili stranoj valuti i kredite s valutnom klauzulom, a mogu se podijeliti i po ekonomskim sektorima (za građane, poduzeća, državu, lokalnu samoupravu i drugo).

Kredit i poslovanje s klijentima je personalizirani proces. Banka osnovne kredite prilagođava na temelju informacija o klijentima i za svakoga su skoro pa različiti ili personalizirani, a najčešće prilagođava kamatnu stopu. Iz tog razloga možemo reći kako je proces odobravanja kredita složen za banke. Najčešće su dugoročni i mogu imati određene posljedice za banku.

Izdavanje kredita za banku donosi čitavi niz rizika s kojima se ona može, a i ne mora suočiti. Kredit može izdati u stranoj valuti što donosi valutni rizik, a promjena kamatnih stopa donosi rizik kamatnih stopa, a samo trajanje kredita utječe na rizik likvidnosti banke. Zbog mogućih rizika svaki zatraženi kredit mora proći kreditnu proceduru, a ukoliko se ne postupi po proceduri, banka je suočena s operativnim rizikom.

Kredit započinje zahtjevom i završava isplatom, ali od zahtjeva do isplate složen je proces koji zahtjeva znanje, strpljenje i poznavanje klijenta. Prije isplate samog kredita, odnosno kod ugovaranja kredita banka vrši kreditnu sposobnost klijenta, na način da izračunava može li klijent svojim prihodima uredno vraćati iznos kredita kojeg traži.

⁷⁷ Hladika M., Matovina H., Perčević H., op. cit., str. 250.

Kada zadovolji taj prvi kriterij banke, bez obzira na njega banka će od klijenta zatražiti i neki drugi instrument osiguranja, npr. zalog nad nekretninom, oročeni depozit, vrijednosni papir i slično, a sve s ciljem kako bi minimalizirala rizik u svojem poslovanju. Takvom se obradom klijenta, u svrhu spoznaje njegove kreditne sposobnosti, svrstava u jednu od skupina rizičnosti za ocjenu kreditnog rizika, gdje dolazi do prihvaćanja ili odbijanja kreditnog zahtjeva klijenta.

Prilikom unosa zahtjeva za kredit formiraju se podaci o kreditu (šifra kredita koja je sastavljena od više obilježja). Pod tom šifrom korisnik kredita će vršiti uplate u svrhu otplate kredita, a vodi se sve do konačne otplate kredita. Kada je kredit odobren on se bilježi u računovodstvu banke. Računovodstveno se evidentira u razredu 5 kontnog plana za kreditne institucije.

Na računima skupina 50 i 51 iskazuju se dani krediti fizičkim i pravnim osobama, i to:

- skupina 50 – krediti u kunama
- skupina 51 – krediti u kunama s valutnom klauzulom (dvosmjerna i jednosmjerna valutna klauzula).

Kreditna institucija može, u skladu sa svojim potrebama, detaljnije raščlaniti kredite po vrsti portfelja financijske imovine po kojoj se krediti vode u skladu s MSFI-jem 9 – „*Financijski instrumenti*“, po kriteriju sektorske pripadnosti korisnika kredita, po ugovorenim rokovima dospjeća i po drugim obilježjima (predumovi, dospjeli krediti, iskorišteni okvirni krediti, ispravak vrijednosti odnosno, ako je primjenjivo, fer vrijednost).⁷⁸

Banka na temelju kredita ostvaruje prihode od kamata, koje računovodstveno prikazuje u kontnoj skupini 66. Pod kamatnim prihodima podrazumijevaju se prihodi od aktivne kamate i drugi prihodi (provizije i naknade), koji su izravno povezani s odobrenim kreditima i drugim plasmanima, odnosno kojima osnovicu za obračun čine krediti i drugi plasmani, bez obzira na to obavlja li se obračun jednokratno ili na vremenskoj osnovi. Osim navedenog, kamatnim prihodom smatra se i kamata koju kreditna institucija naplaćuje u skladu s ugovorom o kamatnom *swapu*.⁷⁹

⁷⁸ Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, NN 104/2017 (25.10.2017.), točka 75. i 76., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_10_104_2397.html

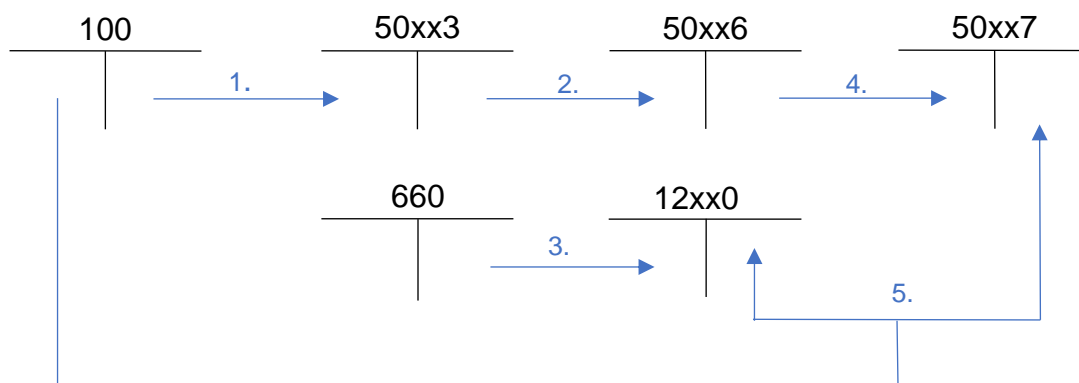
⁷⁹ Ibidem., točka 99. i 100.

Na računima skupine 66 iskazuju se, na neto osnovi, i troškovi odnosno prihodi od tečajnih razlika što se odnose na potraživanja s osnove aktivne kamate u stranim valutama odnosno u kunama s valutnom klauzulom.

4.2.2. Knjiženje kredita banaka

U nastavku slijedi prikaz knjiženja kredita banke pod pretpostavkom da klijent ne spada u skupinu rizičnih klijenata banke, odnosno da je kreditno sposoban te da uredno podmiruje svoje obveze.

Slika 1: Shematski prikaz knjiženja danog kredita poduzeću koji spada u rizičnu skupinu A

Izvor: izrada autora

1. Doznaka kredita poduzeću
2. Stavljanje kredita u otplatu
3. Obračun interkalarne kamate
4. Raspored rade o dospijeću
5. Poduzeće otplaćuje kredit (uplata rate i kamate)

5. Financijska izvješća banke

Svaka kreditna institucija dužna je sastavljati godišnje financijske izvještaje sukladno članku 19. Zakona o računovodstvu prema strukturi i sadržaju iz Upute za primjenu *Odluke o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija* donesene od strane HNB-a i u skladu s odredbama Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja.

Prema *Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija* i povezanoj *Uputi za primjenu odluke o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija*, banke su dužne sastavljati temeljne financijske izvještaje:

- Izvještaj o financijskom položaju (bilanca),
- Račun dobiti i gubitka,
- Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti,
- Izvještaj o novčanim tokovima,
- Izvještaj o promjenama kapitala i
- Bilješke uz financijske izvještaje

Izvještaji se popunjavaju u skladu s uputama iz Priloga V. Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014 od 16. travnja 2014. o utvrđivanju provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju institucija u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća. Podaci u izvještajima, moraju biti iskazani u kunama, za tekuću i prethodnu godinu. Na početku svakoga pojedinačnog izvještaja potrebno je u polju „Oznaka izvještaja“ upisati riječ „konsolidirano“ ako je riječ o konsolidiranom financijskom izvještaju, odnosno „nekonsolidirano“ ako je riječ o nekonsolidiranom financijskom izvještaju.⁸⁰

Zakonom je propisano da je svaka banka dužna javno objavljivati svoja financijska izvješća, kako bi se vanjskim i unutarnjim korisnicima omogućio uvid u iste, odnosno kako bi korisnici mogli donositi vlastite i poslovne odluke.

⁸⁰ Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, Narodne novine, broj 42/2018

5.1. Izvještaj o financijskom položaju (Bilanca)

Bilanca je temeljni financijski izvještaj u kojem je iskazana imovina, obveze i kapital banke na određeni dan. Najbolji je prikaz financijskog položaja banke, odnosno prikaz je ponašanja banke s „tuđim“ novcem. Kada bi se bilanca promatrala u više točaka iz nje se može iščitati sve o strategiji, ciljevima, problemima, jakostima i slabostima jedne banke.

Tablica 3: Izvještaj o financijskom položaju (Bilanca) banke

Naziv subjekta:		MB:
Oznaka izvještaja:		OIB:
Pozicija	Naziv pozicije	
	Imovina	
1.	Novčana sredstva, novčana potraživanja od središnjih banaka i ostali depoziti po viđenju (od 2. do 4.)	
2.	<i>Novac u blagajni</i>	
3.	<i>Novčana potraživanja od središnjih banaka</i>	
4.	<i>Ostali depoziti po viđenju</i>	
5.	Financijska imovina koja se drži radi trgovanja (od 6. do 9.)	
6.	<i>Izvedenice</i>	
7.	<i>Vlasnički instrumenti</i>	
8.	<i>Dužnički vrijednosni papiri</i>	
9.	<i>Kredit i predujmovi</i>	
10.	Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak (od 11. do 13.)	
11.	<i>Vlasnički instrumenti</i>	
12.	<i>Dužnički vrijednosni papiri</i>	
13.	<i>Kredit i predujmovi</i>	
14.	Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak (15. + 16.)	
15.	<i>Dužnički vrijednosni papiri</i>	
16.	<i>Kredit i predujmovi</i>	
17.	Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit (od 18. do 20.)	
18.	<i>Vlasnički instrumenti</i>	
19.	<i>Dužnički vrijednosni papiri</i>	
20.	<i>Kredit i predujmovi</i>	
21.	Financijska imovina po amortiziranom trošku (22. + 23.)	
22.	<i>Dužnički vrijednosni papiri</i>	
23.	<i>Kredit i predujmovi</i>	
24.	Izvedenice – računovodstvo zaštite	

25.	Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika
26.	Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva
27.	Materijalna imovina
28.	Nematerijalna imovina
29.	Porezna imovina
30.	Ostala imovina
31.	Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju
32.	Ukupna imovina (1. + 5. + 10. + 14. + 17. + 21. + od 24. do 31.)
	Obveze
33.	Financijske obveze koje se drže radi trgovanja (od 34. do 38.)
34.	<i>Izvedenice</i>
35.	<i>Kratke pozicije</i>
36.	<i>Depoziti</i>
37.	<i>Izdani dužnički vrijednosni papiri</i>
38.	<i>Ostale financijske obveze</i>
39.	Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak (od 40. do 42.)
40.	<i>Depoziti</i>
41.	<i>Izdani dužnički vrijednosni papiri</i>
42.	<i>Ostale financijske obveze</i>
43.	Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku (od 44. do 46.)
44.	<i>Depoziti</i>
45.	<i>Izdani dužnički vrijednosni papiri</i>
46.	<i>Ostale financijske obveze</i>
47.	Izvedenice – računovodstvo zaštite
48.	Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika
49.	Rezervacije
50.	Porezne obveze
51.	Temeljni kapital koji se vraća na zahtjev
52.	Ostale obveze
53.	Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju
54.	Ukupne obveze (33. + 39. + 43. + od 47. do 53.)
	Kapital
55.	Temeljni kapital
56.	Premija na dionice
57.	Izdani vlasnički instrumenti osim kapitala
58.	Ostali vlasnički instrumenti
59.	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit
60.	Zadržana dobit

61.	Revalorizacijske rezerve
62.	Ostale rezerve
63.	(–) Trezorske dionice
64.	Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva
65.	(–) Dividende tijekom poslovne godine
66.	Manjinski udjeli [nekontrolirajući udjeli]
67.	Ukupno kapital (od 55. do 66.)
68.	Ukupno obveze i kapital (54. + 67.)

Izvor: Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN, broj 42/2018

U tablici 3 prikazana je osnovna struktura bilance banke koja je donesena od strane HNB-a *Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija*.

Osnovna podjela bilance je na aktivu i pasivu. Analiza bilance banke počinje s pasivom, a onda tek s aktivom. Takva analiza održava prirodni tijek novca banke, jer kroz pasivu novac ulazi u banku, gdje se on kroz poslovanje banke transformira u aktivu. Imovina i obveze iskazane su prema vrstama i njihovoj likvidnosti te je primijenjen kriterij padajuće likvidnosti u aktivu i rastuće ročnosti u pasivi.⁸¹ Osnovno načelo bilance je da aktiva i pasiva moraju biti uravnotežene.

5.1.1. Pasiva bilance

Pasiva banke se sastoji od kapitala banke, depozita komitenata i prikupljenih sredstava međubankovnih izvora⁸².

Pasiva banke sadrži financijske obveze razvrstane u skladu s MSFI 9 – „*Financijski instrumenti*“. Obveze su sukladno izabranom poslovnom modelu i povezano s priznavanjem pozicija aktive:⁸³

- Financijske obveze koje se drže radi trgovanja
- Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak
- Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku
- Izvedenice - računovodstvo zaštite
- Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika.

⁸¹ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op.cit., str. 137.

⁸² Za više pogledati poglavlje 4.1. *Izvori financiranja banke*

⁸³ Ibidem., str. 139.

U bilanci su navedene i obveze koje proizlaze iz redovnog poslovanja banke, kao što su obveze koje se odnose na obveze za plaće i druge troškove zaposlenika, doprinose i slične obveze te ostale obveze iz poslovanja kao i obveze za porez, obveze u obračunu, obveze iz unutarnjih odnosa organizacijskih dijelova kreditne institucije, rezerviranja za obveze te odgođeno plaćanje troškova i prihoda budućeg razdoblja. Osim temeljnog kapitala koji su uplatili dioničari, u bilančnom kapitalu se iskazuje dobit ili gubitak tekuće godine, zadržana dobit, rezerve, trezorske dionice te dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva umanjeni za isplaćene dividende tijekom poslovne godine i manjinski udjeli (nekontrolirajući) udjeli.

5.1.2. Aktiva

Nakon pasive promatra se aktiva bilance banke. Aktiva se sastoji od plasmana banke⁸⁴, regulative i ostalih stavaka imovine koje proizlaze iz redovitog poslovanja banke i koja im je neophodna za obavljanje djelatnosti banke. Struktura aktive govori o poslovnoj orijentaciji banke, tržišnom okruženju banke, tipu klijenata s kojima posluje i rizicima koji se mogu pojaviti.

Tradicionalno ju možemo podijeliti u dvije kategorije:

1. Aktiva koja nosi kamatne prihode
2. Aktiva koja ne nosi kamatne prihode

Obvezna pričuva koja je izdvojena kod središnje banke, računi koje banka treba za kliring ili druge transakcijske svrhe i drugo, banci ne donose kamatni prihod, ali donose neke druge prihode. Bankovnu aktivu čini 85 – 90% aktiva koja nosi kamatne prihode.

U poglavlju 3.1.2. *MSFI 9 – „Financijski instrumenti“* objašnjena je klasifikacija financijske imovine u tri kategorije te koji je cilj poslovnog modela.

Stavke aktive na temelju kojih je banka izložena kreditnom riziku svrstavaju se u rizične skupine za izračun izloženosti kreditnom riziku. Razvrstavanje stavki aktive u rizične skupine je u funkciji izračuna izloženosti kreditnom riziku i utvrđivanja iznosa rezervacija za očekivane kreditne gubitke u skladu s MSFI-em 9 i kao takvo nije izravno zastupljeno u pozicijama bilance. Također se stavke razvrstavaju u dospjeća od

⁸⁴ Za više pogledati poglavlje 4.2. „Potraživanja banke“

mjesec pa sve do preko 3 godine, a sve s ciljem izračuna u kojem vremenskom roku i s kojom imovinom su banke sposobne podmiriti svoje obveze.

5.2. Račun dobiti i gubitka

Račun dobiti i gubitka iskazuje uspješnost poslovanja i profitabilnost te mu je svrha pružiti informacije o povećanju ili smanjenu zarađenog kapitala.⁸⁵ Prikazuje prihode i rashode koji su ostvareni u određenom obračunskom razdoblju te financijski rezultat banke (dobit ili gubitak). Mjerenje dobiti izravno je povezano s priznavanjem prihoda i rashoda, a njihovo priznavanje ovisi o računovodstvenim načelima i politikama koje se koriste pri sastavljanju financijskih izvještaja.

U tablici 4. prikazan je sadržaj računa dobiti i gubitka, prema Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja banaka.

Tablica 4: Račun dobiti i gubitka banke

Naziv subjekta:		MB:
Oznaka izvještaja:		OIB:
Pozicija	Naziv pozicije	
1.	Kamatni prihodi	
2.	(Kamatni rashodi)	
3.	(Rashodi od temeljnog kapitala koji se vraća na zahtjev)	
4.	Prihodi od dividende	
5.	Prihodi od naknada i provizija	
6.	(Rashodi od naknada i provizija)	
7.	Dobici ili (–) gubici po prestanku priznavanja financijske imovine i financijskih obveza koje nisu mjerene po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, neto	
8.	Dobici ili (–) gubici po financijskoj imovini i financijskim obvezama koje se drže radi trgovanja, neto	
9.	Dobici ili gubici po financijskoj imovini kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, neto	
10.	Dobici ili (–) gubici po financijskoj imovini i financijskim obvezama po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, neto	
11.	Dobici ili (–) gubici od računovodstva zaštite, neto	
12.	Tečajne razlike [dobit ili (–) gubitak], neto	
13.	Dobici ili (–) gubici po prestanku priznavanja nefinancijske imovine, neto	
14.	Ostali prihodi iz poslovanja	

⁸⁵ Ibidem., str. 140.

15.	(Ostali rashodi iz poslovanja)
16.	Ukupno prihodi iz poslovanja, neto (1. – 2. – 3. + 4. + 5. – 6. + od 7. do 14. – 15.)
17.	(Administrativni rashodi)
18.	(Amortizacija)
19.	Dobici ili (–) gubici zbog promjena, neto
20.	(Rezervacije ili (–) ukidanje rezervacija)
21.	(Umanjenje vrijednosti ili (–) ukidanje umanjenja vrijednosti po financijskoj imovini koja nije mjerena po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak)
22.	(Umanjenje vrijednosti ili (–) ukidanje umanjenja vrijednosti ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva)
23.	(Umanjenje vrijednosti ili (–) ukidanje umanjenja vrijednosti po nefinancijskoj imovini)
24.	Negativni <i>goodwill</i> priznat u dobiti ili gubitku
25.	Udio dobiti ili (–) gubitka od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva obračunatih metodom udjela
26.	Dobit ili (–) gubitak od dugotrajne imovine i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju koje nisu kvalificirane kao poslovanje koje se neće nastaviti
27.	Dobit ili (–) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti (16. – 17. – 18. + 19. – od 20. do 23. + od 24. do 26.)
28.	(Porezni rashodi ili (–) prihodi povezani s dobiti ili gubitkom iz poslovanja koje će se nastaviti)
29.	Dobit ili (–) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti (27. – 28.)
30.	Dobit ili (–) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti (31. – 32.)
31.	Dobit ili (–) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti
32.	(Porezni rashodi ili (–) prihodi povezani s poslovanjem koje se neće nastaviti)
33.	Dobit ili (–) gubitak tekuće godine (29. + 30.; 34. + 35.)
34.	Pripada manjinskom udjelu [nekontrolirajući udjeli]
35.	Pripada vlasnicima matičnog društva

Izvor: Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN, broj 42/2018

Osnovna podjela računa dobiti i gubitka je na prihode i rashode. Prikazuje obračunane prihode i rashode bez obzira jesu li plaćeni ili neplaćeni. Osim prihoda i rashoda, strukturu računa dobiti i gubitaka banke čine rezerviranja po kreditnim gubitcima i porezi.

5.2.1. *Prihodi*

Prihodi su povećanje ekonomske koristi, uslijed povećanja imovine ili smanjenja obveza, što ima za posljedicu promijene u visini kapitala.

Banka stvara prihode na dva načina: ⁸⁶

- kamatnim приходima od kredita, vrijednosnica i sredstvima kod središnje banke- kamatni prihodi banke
- nekamatni prihodi koje ostvaruje naknadama i provizijama za učinjene usluge, kao što je servisiranje kredita, naknade po tekućem računu, naknade po kreditnim karticama

Kamatni prihodi bankama su najveći prihodi s obzirom na prirodu posla kojom se bavi (plasiranje sredstava). Drugi posao banke je pružanje usluga za koje ona naplaćuje proviziju koja je drugi najveći prihod banke.

5.2.2. *Rashodi*

Rashodi su smanjenje ekonomske koristi u obliku odljeva sredstava ili stvaranja obveza. Rashodi uključuju vrijednost utška, kao što su materijal, sirovine, ljudski rad i drugo, odnosno administrativni i amortizacijski troškovi (troškovi djelatnosti).

U bankarskom poslovanju najčešći rashod je rashod od kamata, koji nastaje po osnovi izvora financiranja banke, odnosno kada banka isplaćuje kamate na depozite građanima ili kad koristi sredstva drugih financijskih institucija ili vjerovnika. Najvažniji trošak za banku predstavlja trošak rezerviranja koje je banka dužna napraviti zbog zaštite od rizika.

5.2.3. *Dobit ili gubitak*

Ukupni prihodi iz poslovanja predstavljaju zbroj prethodnih stavki s pozitivnim ili negativnim predznakom. Ukupni prihodi umanjuju se za stavku administrativnih rashoda i amortizacije te za neto promjenu (povećanje ili smanjenje): rezervacija, umanjenja vrijednosti imovine koja nije mjerena po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, umanjenja vrijednosti ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena

⁸⁶ Živko, I., Kandžija V., op.cit., str. 328.

društva, umanjenja vrijednosti nefinancijske imovine te dobit ili gubitak od dugotrajne imovine.

Dobit ili gubitak banke izračunava se na način:

$$\text{Ukupni prihodi} - \text{ukupni rashodi} - \text{porezi} = \text{dobit nakon oporezivanja/gubitak}^{87}$$

Dobit ili gubitak tekuće godine sastoji se od dobiti ili gubitka nakon oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti i dobit ili gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti.

5.3. Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti

Sveobuhvatna dobit se odnosi na promjene kapitala tijekom razdoblja proizašlih iz transakcija i drugih događaja. Prema MRS 1 – „*Prezentiranje financijskih izvještaja*“, svi obveznici MRS-a i MSFI-a, dužni su sve stavke prihoda i rashoda iskazivati u Izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti razdoblja kao jedinstvenom izvještaju ili kao dva odvojena izvještaja (*Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti i Račun dobiti i gubitka*) prema propisanoj strukturi i sadržaju navedenim u Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja.

Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti razlikuje stavke ostale sveobuhvatne dobiti koje neće biti reklasificirane u dobit ili gubitak i stavke ostale sveobuhvatne dobiti koje je moguće reklasificirati u dobit ili gubitak.

U tablici 5 prikazan je sadržaj izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti, prema Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja banaka.

⁸⁷ Kada su ukupni prihodi veći od ukupnih rashoda imamo bruto dobit poslovanja te se na nju obračunava porez kako bi se dobila neto dobit. Gubitak se ostvaruje kada su ukupni rashodi veći od ukupnih prihoda.

Tablica 5: Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti banaka

Naziv subjekta:		MB:
Oznaka izvještaja:		OIB:
Pozicija	Naziv pozicije	
1.	Dobit ili (–) gubitak tekuće godine	
2.	Ostala sveobuhvatna dobit (3. + 15.)	
3.	Stavke koje neće biti reklasificirane u dobit ili gubitak (od 4. do 10. + 13. + 14.)	
4.	Materijalna imovina	
5.	Nematerijalna imovina	
6.	Aktuarski dobiti ili (–) gubici od mirovinskih planova pod pokroviteljstvom poslodavca	
7.	Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje namijenjene za prodaju	
8.	Udjel ostalih priznatih prihoda i rashoda od subjekata koji se obračunava metodom udjela	
9.	Promjene fer vrijednosti vlasničkih instrumenata mjerenih po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	
10.	Dobiti ili (–) gubici od računovodstva zaštite vlasničkih instrumenata mjerenih po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, neto	
11.	<i>Promjene fer vrijednosti vlasničkih instrumenata mjerenih po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit [zaštićena stavka]</i>	
12.	<i>Promjene fer vrijednosti vlasničkih instrumenata mjerenih po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit [instrument zaštite]</i>	
13.	Promjene fer vrijednosti financijskih obveza mjerenih po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak koje se pripisuju promjenama u kreditnom riziku	
14.	Porez na dobit koji se odnosi na stavke koje neće biti reklasificirane	
15.	Stavke koje je moguće reklasificirati u dobit ili gubitak (od 16. do 23.)	
16.	Zaštita neto ulaganja u inozemno poslovanje [efektivni udjel]	
17.	Preračunavanje stranih valuta	
18.	Zaštite novčanih tokova [efektivni udjel]	
19.	Instrumenti zaštite od rizika [elementi koji nisu određeni]	
20.	Dužnički instrumenti po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	
21.	Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje namijenjene za prodaju	
22.	Udjel ostalih priznatih prihoda i rashoda od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	
23.	Porez na dobit koji se odnosi na stavke koje je moguće reklasificirati u dobit ili (–) gubitak	
24.	Ukupna sveobuhvatna dobit tekuće godine (1. + 2.; 25. + 26.)	
25.	Pripada manjinskom udjelu [nekontrolirajući udjel]	
26.	Pripada vlasnicima matičnog društva	

Izvor: Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN, broj 42/2018

5.4. Izvještaj o novčanim tokovima

Izvještaj o novčanim tokovima prikazuje priljeve i odljeve novca i novčanih ekvivalenata tijekom određenog obračunskog razdoblja, razvrstane u poslovne ulagačke i financijske aktivnosti u skladu s MRS 7 – „Izvještaj o novčanim tokovima“. Izvještaj je povezan s Bilancom i Računom dobiti i gubitka te ih treba promatrati kao cjelinu kako bi dali jasnu sliku poslovanja banke.

Kreditne institucije izvještaj o novčanim tokovima mogu sastavljati prema direktnoj ili indirektnoj metodi.

Tablicom 6 prikazan je sadržaj izvještaja o novčanim tokovima prema direktnoj i indirektnoj metodi, prema Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja banaka.

Tablica 6: Izvještaj o novčanim tokovima banke

Naziv subjekta:		MB:
Oznaka izvještaja:		OIB:
Pozicija	Naziv pozicije	
	Poslovne aktivnosti prema direktnoj metodi	
1.	Naplaćene kamate i slični primici	
2.	Naplaćene naknade i provizije	
3.	(Plaćene kamate i slični izdaci)	
4.	(Plaćene naknade i provizije)	
5.	(Plaćeni troškovi poslovanja)	
6.	Neto dobiti/(gubici) od financijskih instrumenata po fer vrijednosti u računu dobiti i gubitka	
7.	Ostali primici	
8.	(Ostali izdaci)	
	Poslovne aktivnosti prema indirektnoj metodi	
9.	Dobit/(gubitak) prije oporezivanja	
	<i>Usklađenja:</i>	
10.	Umanjenja vrijednosti i rezerviranja	
11.	Amortizacija	
12.	Neto nerealizirana (dobit)/gubitak od financijske imovine i obveza po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka	
13.	(Dobit)/gubitak od prodaje materijalne imovine	
14.	Ostale nenovčane stavke	
	Promjene u imovini i obvezama iz poslovnih aktivnosti	

15.	Sredstva kod Hrvatske narodne banke
16.	Depoziti kod financijskih institucija i krediti financijskim institucijama
17.	Kredit i predujmovi ostalim komitentima
18.	Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit
19.	Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti koji se drže radi trgovanja
20.	Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti kojima se aktivno ne trguje, a vrednuju se prema fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka
21.	Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti koji se obvezno vode po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka
22.	Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti koji se vode po amortiziranom trošku
23.	Ostala imovina iz poslovnih aktivnosti
24.	Depoziti od financijskih institucija
25.	Transakcijski računi ostalih komitenata
26.	Štedni depoziti ostalih komitenata
27.	Oročeni depoziti ostalih komitenata
28.	Izvedene financijske obveze i ostale obveze kojima se trguje
29.	Ostale obveze iz poslovnih aktivnosti
30.	Naplaćene kamate iz poslovnih aktivnosti [indirektna metoda]
31.	Primljene dividende iz poslovnih aktivnosti [indirektna metoda]
32.	Plaćene kamate iz poslovnih aktivnosti [indirektna metoda]
33.	(Plaćeni porez na dobit)
34.	Neto novčani tokovi iz poslovnih aktivnosti (od 1. do 33.)
	Ulagačke aktivnosti
35.	Primici od prodaje/(plaćanja za kupnju) materijalne i nematerijalne imovine
36.	Primici od prodaje/(plaćanja za kupnju) ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva
37.	Primici od naplate/(plaćanja za kupnju) vrijednosnih papira i drugih financijskih instrumenata iz ulagačkih aktivnosti
38.	Primljene dividende iz ulagačkih aktivnosti
39.	Ostali primici/(plaćanja) iz ulagačkih aktivnosti
40.	Neto novčani tokovi iz ulagačkih aktivnosti (od 35. do 39.)
	Financijske aktivnosti
41.	Neto povećanje/(smanjenje) primljenih kredita iz financijskih aktivnosti
42.	Neto povećanje/(smanjenje) izdanih dužničkih vrijednosnih papira
43.	Neto povećanje/(smanjenje) instrumenata dopunskoga kapitala
44.	Povećanje dioničkoga kapitala
45.	(Isplaćena dividenda)
46.	Ostali primici/(plaćanja) iz financijskih aktivnosti

47.	Neto novčani tokovi iz financijskih aktivnosti (od 41. do 46.)
48.	Neto povećanje/(smanjenje) novca i novčanih ekvivalenata (34. + 40. + 47.)
49.	Novac i novčani ekvivalenti na početku godine
50.	Učinak promjene tečaja stranih valuta na novac i novčane ekvivalente
51.	Novac i novčani ekvivalenti na kraju godine (48. + 49. + 50.)

Izvor: Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN, broj 42/2018

Izveštaj o novčanim tokovima prikazuje likvidnost banke, odnosno na temelju izvještaja može se vidjeti kako banka ostvaruje i troši novac i novčane ekvivalente.

Poslovne aktivnosti predstavljaju glavne aktivnosti banke koje stvaraju prihod te su usmjerene na proizvodnju i prodaju dobara i usluga. Investicijske aktivnosti obuhvaćaju ulaganja banke u dužničke i vlasničke vrijednosnice te ostalu dugotrajnu imovinu, kao i prodaju te imovine. Financijske aktivnosti se mogu opisati kao vlasničko i dužničko financiranje banke, dakle pribavljanje izvora financiranja i podmirenje obveza po tim izvorima.

5.5. Izveštaj o promjenama kapitala

U izvještajnom razdoblju dolazi do smanjenja ili povećanja neto imovine, odnosno dolazi do promjene kapitala (glavnice) poduzeća. U izvještaju o promjeni kapitala, sukladno MRS 1, potrebno je iskazati učinke retroaktivne promjene računovodstvenih politika, promjene računovodstvenih procjena i pogreške, ukupnu sveobuhvatnu dobit razdoblja, iskazujući odvojeno ukupne iznose raspodjeljive vlasnicima matice i vlasnicima manjinskih udjela i u skladu između knjigovodstvenog iznosa svake komponente glavnice na početku i na kraju razdoblja, uz odvojeno prikazivanje svake promjene proizašle iz: dobiti ili gubitka, svake stavke ostale sveobuhvatne dobiti i transakcija s vlasnicima u njihovom svojstvu vlasnika, uz odvojen prikaz uplata vlasnika i isplata vlasnicima po osnovi glavnice te promjena vlasničkih udjela u ovisnim društvima koje nemaju za posljedicu gubitak kontrole.⁸⁸

Tablica 7 prikazuje strukturu Izvještaja o promjenama kapitala banke prema Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja banaka.

⁸⁸ Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., op.cit., str. 146.

Tablica 7: Izvještaj o promjenama kapitala banke

Naziv subjekta:													MB:			
Oznaka izvještaja:													OIB:			
Pozicija	Naziv pozicije	Kapital	Premija na dionice	Izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	Ostali vlasnički instrumenti	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	Zadržana dobit	Revalorizacijske rezerve	Ostale rezerve	() Trezorske dionice	Dobit ili (-) gubitak koji pripada vlasnicima matičnog društva	() Dividende tijekom poslovne godine	Manjinski udjeli		Ukupno	
													Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	Ostale stavke		
1.	Početno stanje [prije prepravljanja]															
2.	Učinci ispravaka pogrešaka															
3.	Učinci promjena računovodstvenih politika															
4.	Početno stanje [tekuće razdoblje] (1. + 2. + 3.)															
5.	Izdavanje redovnih dionica															
6.	Izdavanje povlaštenih dionica															
7.	Izdavanje ostalih vlasničkih instrumenata															
8.	Izvršavanje ili istek ostalih izdanih vlasničkih instrumenata															
9.	Pretvaranje dugovanja u vlasničke instrumente															
10.	Redukcija kapitala															
11.	Dividende															
12.	Kupnja trezorskih dionica															
13.	Prodaja ili poništenje trezorskih dionica															
14.	Reklasifikacija financijskih instrumenata iz vlasničkih instrumenata u obveze															
15.	Reklasifikacija financijskih instrumenata iz obveza u vlasničke instrumente															
16.	Prijenosi između komponenata vlasničkih instrumenata															
17.	Povećanje ili (-) smanjenje vlasničkih instrumenata kao posljedica poslovnih kombinacija															
18.	Plaćanja temeljena na dionicama															
19.	Ostalo povećanje ili (-) smanjenje vlasničkih instrumenata															
20.	Ukupna sveobuhvatna dobit tekuće godine															
21.	Završno stanje [tekuće razdoblje] (od 4. do 20.)															

Izvor: Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN, broj 42/2018

5.6. Bilješke uz financijske izvještaje

Uz gore navedene financijske izvještaje banke su obvezne sastavljati i Bilješke uz financijske izvještaje.

Prema Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, Bilješke uz financijske izvještaje sadržavaju dodatne i dopunske informacije u skladu s odredbama Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja koje nisu prezentirane u Izvještaju o financijskom položaju, Računu dobiti i gubitka, Izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, Izvještaju o novčanim tokovima i Izvještaju o promjenama kapitala.

Dodatno Prema Odluci o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, kreditna institucija dužna je u bilješkama navesti i:

- 1) ukupan iznos naknada koji za određenu financijsku godinu naplaćuje samostalni revizor ili revizorsko društvo za zakonski propisanu reviziju godišnjih financijskih izvještaja
- 2) ukupan iznos naknada za druge usluge koje revizorsko društvo može obavljati u skladu sa zakonom kojim se uređuje poslovanje kreditnih institucija i
- 3) ukupan iznos izdataka za istraživanje i razvoj koji su osnova za dodjelu državne potpore.

Kreditne su institucije dužne u bilješkama uz financijske izvještaje prezentirati i sljedeće izvanbilančne stavke:⁸⁹

1. garancije	6. budućnosnice
2. akreditive	7. opcije
3. mjenice	8. ugovore o razmjeni
4. okvirne kredite i obveze financiranja	9. forvarde
5. ostale rizične klasične izvanbilančne stavke	10. ostale izvedenice.

⁸⁹ Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN, broj 42/2018

6. Hrvatska poštanska banka d.d.

Hrvatska poštanska banka, dioničko društvo Zagreb je dioničko društvo osnovano u listopadu 1991. godine sa sjedištem u Republici Hrvatskoj u Zagrebu, Jurišićeva 4 (1995.). Banka je registrirana za sve novčane, depozitne, kreditne i garancijske poslove s pravnim osobama i sve bankarske poslove s pučanstvom, uključujući i poslove platnog prometa. Banka je matično društvo Grupe Hrvatske poštanske banke, dioničko društvo, osnovane 2005. godine, a ovisna društva koje banka kontrolira su HPB- nekretnine d.o.o. i HPB Invest d.o.o. Dionica HPB (HPB-R-A) uvrštena je u Službeno tržište Zagrebačke burze. Uvrštena količina je 2.021.625 dionica, a zadnja cijena po dionici krajem izvještajnog razdoblja 2021. godine iznosila je 730,00 kuna (trgovinski dan 30.12.2021.). Republika Hrvatska najznačajniji je pojedinačni dioničar Banke s 44,90% dionica Banke te zajedno s HP-Hrvatskom poštom d.d., Hrvatskom agencijom za osiguranje depozita, Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje te Fondom NEK drži 77,42% temeljnog kapitala i glasačkih prava na glavnoj skupštini.

Hrvatska poštanska banka d.d. na kraju 2021. godine ima 1.289 zaposlenika. Poslovnu mrežu HPB-a čini 6 regionalnih centara za gospodarstvo i 6 regionalnih centara za stanovništvo, 52 centra i 6 ispostava rasprostranjenih na cijelom teritoriju RH. Tržišno pozicionirana i konkurentski profilirana, Hrvatska poštanska banka d.d. kao najveća banka u domaćem vlasništvu, omogućuje potpunu financijsku uslugu građanima, sveobuhvatni financijski servis državnoj upravi te podršku hrvatskom gospodarstvu, osobito segmentu malog i srednjeg poduzetništva. U suradnji s HP-Hrvatskom poštom d.d., dostupnost proizvoda i usluga Banke osigurana je i kroz mrežu poštanskih ureda i u najmanjim mjestima u državi.⁹⁰

Banka iz godine u godinu unaprjeđuje svoje poslovanje i ulaže u razvoj. Prema izvješću u 2021. godini HPB je u dijelu bruto kreditnog portfelja koji se odnosi na stambene kredite, rasla za 15%, iskorak je to prema kvalitetnijoj usluzi i ponudi proizvoda mlađoj populaciji klijenata koji će činiti sigurnu i dugotrajnu klijentsku bazu Banke. Sudjelovala je u APN-u i radila na stvaranju pretpostavki za akvizicijom novih klijenata te je nastavila graditi svoj imidž „*Banka za važne životne odluke*“ i pouzdanog partnera za stambeno kreditiranje. Korisnici su sve češće skloniji mobilnom bankarstvu

⁹⁰ Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava, str. 22.

stoga Banka kontinuirano nadograđuje svoju mHPB aplikaciju za mobilno bankarstvo za fizičke i pravne osobe novim funkcionalnostima. Kako bi svojim klijentima omogućila što povoljnije uvjete financiranja, u 2021. godini banka je učvrstila svoju postojeću suradnju s HBOR-om, HAMAG BICRO-im i EIB-om. Stalnim uvođenjem inovacija, brzih i jednostavnih usluga, Hrvatska poštanska banka d.d. se razvija u smjeru digitalne banke, jer je to u današnje vrijeme preduvjet opstanka, a ne prednost. Digitalizacija, održivo poslovanje i kanali Hrvatske pošte strateški su stupovi razvoja HPB-a.

Hrvatska poštanska banka d.d. dužna je sastavljati i javno objavljivati godišnja financijska izvješća sukladno članku 19. Zakona o računovodstvu prema strukturi i sadržaju iz Upute za primjenu *Odluke o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija* donesene od strane HNB-a i u skladu s odredbama Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja.

Financijski izvještaji koji će biti prikazani u ovom radu su objavljeni u godišnjem izvješću za 2021. godinu Hrvatske poštanske banke d.d., preuzetog sa stranica Registra godišnjih financijskih izvješća, javna objava. Godišnje izvješće obuhvaća odvojene i konsolidirane financijske izvještaje Banke kao što je definirano MSFI 10 – „Konsolidirani financijski izvještaji“ i MRS 27 – „Odvojeni financijski izvještaji“. Analiza će se vršiti na nekonsolidiranim izvještajima, odnosno na odvojenim financijskim izvještajima Banke. Podaci u izvještajima su iskazani u kunama, za tekuću 2021. godinu i prethodnu 2020. godinu.

Hrvatska poštanska banka d.d. izjavljuje kako su objavljeni Financijski izvještaji pripremljeni sukladno Zakonskoj računovodstvenoj regulativi primjenjivoj na banke u Republici Hrvatskoj⁹¹.

6.1. Izvještaj o financijskom položaju HPB-a

Analizu financijskih izvještaja Hrvatske poštanske banke d.d. započinjemo s bilancom. Optimalan pristup analize bilance banke započinje s pasivom, a tek onda s

⁹¹ Zakonska računovodstvena regulativa za banke u Republici Hrvatskoj obuhvaćena je u poglavlju 3. „Računovodstvo financijskih institucija“

aktivom, jer novac ulazi u banku putem pasive, a kroz poslovanje banke ono se transformira u aktivu te takvom analizom pratimo prirodni tijek novca.

Slika 2: Bilanca Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.

u '000 kn	Bilješke	31.12.2021.	31.12.2020.
IMOVINA			
Novac i računi kod banaka	5	6.192.515	3.684.902
Obvezna pričuva kod Hrvatske narodne banke	6	1.326.442	1.219.157
Kredit i potraživanja od banaka	7	289.837	379.399
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka	8	625.986	758.106
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	9	4.601.297	4.158.035
Financijska imovina po amortiziranom trošku	10	453	1.975
Kredit i potraživanja od komitenata	11	14.251.800	14.722.770
Imovina namijenjena prodaji	12	9.200	-
Ulaganja u ovisna društva	13	9.761	9.761
Nekretnine, oprema i imovina s pravom upotrebe	14	248.110	258.356
Ulaganja u nekretnine	15	60.629	65.993
Nematerijalna imovina	16	93.319	91.039
Preplaćeni porez na dobit		541	2.639
Ostala imovina	18	123.297	111.635
UKUPNO IMOVINA		27.833.187	25.463.766
OBVEZE			
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka	19	-	21
Depoziti banaka	20	28.025	96.635
Depoziti komitenata	21	23.422.089	21.118.434
Uzeti krediti	22	1.396.886	1.466.641
Rezervacije za obveze i troškove	23	88.015	116.424
Neto odgođena porezna obveza	17	26.282	23.483
Obveza za porez na dobit		35.887	-
Ostale obveze	24	185.572	169.023
UKUPNO OBVEZE		25.182.757	22.990.662
KAPITAL I REZERVE			
Dionički kapital	25	1.214.775	1.214.775
Vlastite dionice	25	(477)	(477)
Rezerva za vlastite dionice	25	4.477	4.477
Zakonska rezerva	25	40.010	30.907
Ostale rezerve	25	657.992	576.064
Rezerva fer vrijednosti	25	212.651	242.231
Revalorizacijska rezerva	25	27.543	22.744
Zadržana dobit	25	493.459	382.384
UKUPNO KAPITAL I REZERVE		2.650.430	2.473.104
UKUPNO OBVEZE, KAPITAL I REZERVE		27.833.187	25.463.766

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

U samom početku analize uviđa se specifičnost bankarskog poslovanja kroz strukturu bilance, odnosno da se primljeni depoziti nalaze u pasivi, a dani krediti u aktivi. Isto tako specifičnost djelatnosti financijskih institucija je u tome da su financijska imovina i obveze najveći dio aktive i pasive financijskih institucija, što je vidljivo i iz primjera Hrvatske poštanske banke d.d.

Pasivu banke možemo podijeliti u tri skupine: kapital banke, depozite komitenata i prikupljena sredstva. Kapital banke je najstabilniji izvor sredstava jer ne može doći do njegovog naglog povlačenja iz banke. Kapital banke bi trebao biti 5-10% ukupnih izvora sredstava, a čine ga sredstva koja su dioničari uplatili kod osnivanja banke (dionički kapital), zadržana dobit i zakonske rezerve.

Najveći dio kapitala HPB-a čini dionički kapital, druga najveća stavka su zakonske i ostale rezerve te zadržana dobit. Grupa HPB, na dan 31. prosinca 2021., ima odobreni, upisani i potpuno uplaćeni dionički kapital u iznosu od 1.214.755 tisuća kuna (2020.: 1.214.755 tisuća kuna) što uključuje 2.024.625 (2020.: 2.024.625) odobrenih redovnih dionica nominalne vrijednosti od 600,00 kn. Od toga Banka ima 795 vlastitih dionica (2020.: 795) u ukupnom iznosu od 477 tisuća kuna (2020.: 477 tisuća kuna). Rezerva za vlastite dionice na dan 31.12.2021. iznosi 4.477.000 kuna (2020.: 4.477.000 kuna). Udio od 77,42% u dioničkom kapitalu i glasačkim pravima Društva na datum 31.12.2021. godine drži Republika Hrvatska, putem Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine i ostalih državnih institucija i pravnih osoba pod njenom kontrolom. Kao i svaka banka u Republici Hrvatskoj, HPB je dužna formirati zakonsku rezervu u iznosu od 5% kako navodi HNB. Stanje zakonskih rezervi iznosi 40.010 tisuća kuna za Grupu i Banku (2020.: 30.907 tisuća kuna Grupa i Banka), dok Ostale rezerve za Banku i Grupu iznose 657.992 tisuća kuna (2020.: 576.064 tisuća kuna).

Glavna skupština Banke je u ožujku 2021. godine donijela Odluku da se dio dobiti iz 2020. godine u iznosu 91.031 tisuća kuna, nakon izdvajanja zakonske rezerve prenese u zadržanu dobit unutar kapitala i rezervi (2020.: 71.886 tisuća kuna). Prepravak odnosno smanjenje zadržane dobiti u 2020. godini u iznosu od 24.739 tisuća kuna odnosi se na korekciju preraspodjele vrijednosti imovine između građevine i zemljišta, što je imalo utjecaj na revalorizacijske rezerve i zadržanu dobit sa ukupnim

efektom od 3.368 tisuća kuna na kapital Banke i Grupe.⁹² Revalorizacijska rezerva u iznosu od 22.286 tisuća kuna (2020.: 22.744 tisuća kuna), neto od poreza, proizlazi iz revalorizacije zemljišta i zgrada Banke.

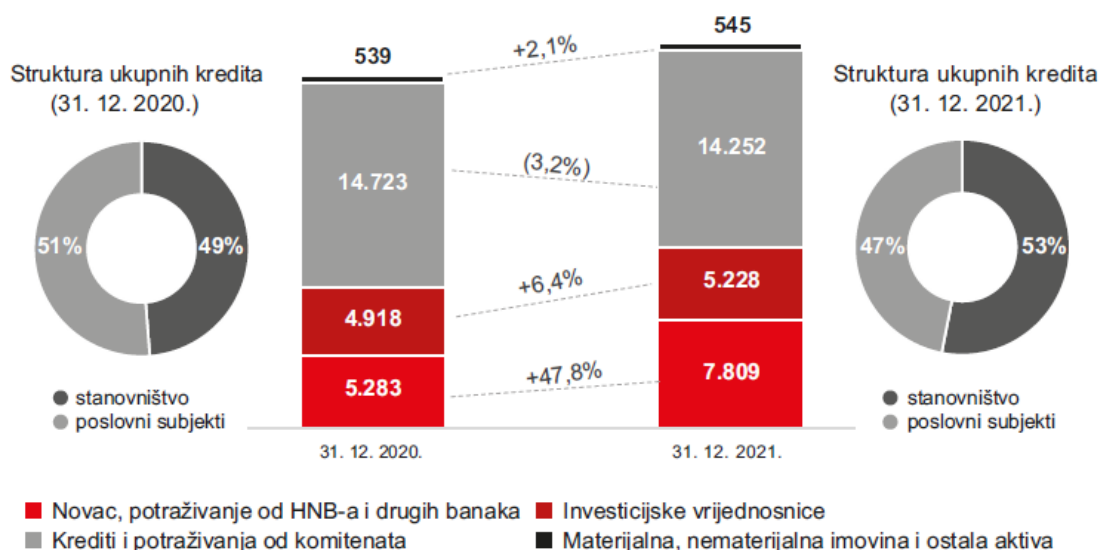
Najveća stavka pasive su depoziti komitenata koji čine najznačajniji izvor sredstava banke. HPB na dan 31. prosinca 2021., ima 23.422.089 tisuća kuna depozita (2020.: 21.118.434 tisuće kuna) što je oko 11% više u 2021. u odnosu na 2020., od toga je 60,57% depozita komitenata u kunama, a ostalih 39,43% u stranoj valuti. Ostali značajni izvori sredstava banke su uzeti krediti u iznosu od 1.396.886 tisuća kuna u 2021. godini što je oko 4,75% manje u odnosu na prethodnu 2020. godinu kada je uzeti kredit iznosio 1.466.641 tisuću kuna. Najveću stavku uzetih kredita čine dugoročni krediti HNB-a u iznosu od 400 milijuna kuna i HBOR-a u iznosu od 806 milijuna kuna. Ostali dio obveza u pasivi na dan 31.12.2021. čine rezervacije za obveze i troškove u iznosu od 88.015 tisuća kuna (2020.: 116.424 tisuće kuna) te ostale obveze u iznosu od 185.575 tisuća kuna (2020.: 169.023 tisuće kuna).

Nakon pasive potrebno je promatrati aktivu banke. Aktiva banke sastoji se od plasmana banke, regulative i ostalih stavka imovine banke koje su banci potrebne za poslovanje. Na dan 31.12.2021. godine više od polovice aktive HPB-a čine krediti i potraživanja od komitenata u iznosu od 14.251.800 tisuća kuna (51,20% ukupne aktive). Veći dio kredita čine dugoročni krediti u iznosu od 13.470.832 tisuće kuna koji se umanjuje za postotni dio rezervacija za umanjenje vrijednosti i rezervi u bruto kreditima komitenata (9,83%). Sljedeća značajna stavka je novac i računi kod banaka u iznosu od 6.192.515 tisuća kuna i viša je u odnosu na 2020. godinu za 68,05%. HPB u 2021. godini ima 1.422.778 tisuća kuna u blagajni, što je za 58,06% više u odnosu na 2020. godinu kada je taj iznos bio 900.102 tisuće kuna. Ostatak iznosa je na računima u bankama najčešće u stranim bankama, a veći dio je na transakcijskom računu u HNB-u. Obvezna pričuva kod Hrvatske narodne banke predstavlja iznose koji se održavaju kod HNB-a zbog propisane obveze od strane Hrvatske narodne banke. Stopa obvezne pričuve iznosi 9% kunskih i deviznih depozita, kredita i izdanih dužničkih vrijednosnica (31. prosinca 2020.: 9,0%). Obvezne pričuve kod Hrvatske narodne banke na dan 31. prosinca 2021. iznosila je 1.326.442 tisuće kuna (2020.: 1.219.157 tisuća kuna) te su u domaćoj valuti. Odlukom Savjeta HNB-a ukinuta je

⁹² Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava, str. 211.

obveza izdvajanja deviznog dijela pričuve. Na sredstva izdvojene obvezne pričuve HNB ne plaća naknadu.⁹³ Osim kredita banka u svojem plasmanu ima i blagajničke zapise i druge vrijednosne papire koje kategorizira u četiri portfelja: trgovački, namijenjen za prodaju, koji se drži do dospijeca i kojim se aktivno ne trguje. Banka je tijekom 2021. godine reklasificirala ulaganja u nekretnine u vrijednosti 9.200 tisuća kuna u imovinu namijenjenu prodaji. Imovina preuzeta u zamjenu za nenaplaćena potraživanja klasificirana kao ulaganja u nekretnine na dan 31.12.2021. ima bruto knjigovodstvenu vrijednost 172.358 tisuća kuna. Usklađenje vrijednosti temeljem procjene vrijednosti uz primjenu diskontnog faktora utrživosti koje se odnosi na ulaganje u nekretnine iznosi 111.729 (2020.: 178.803 tisuća kuna), pa neto knjigovodstvena vrijednost te imovine iznosi 60.629 tisuća kuna (2020: 65.993 tisuća kuna).⁹⁴ U ostalu imovinu spadaju stavke imovine koje su banci potrebne za normalno poslovanje, najčešća su ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu, kao što su poslovni prostori, hardveri i software-i. Nematerijalnu imovinu banke čine software, ulaganja na tuđoj imovini, licence i imovina u pripremi u ukupnom iznosu od 472.319 tisuća kuna u 2021. godini. Imovina u pripremi na dan 31. prosinca 2021. većinom se odnosi na ulaganja u aplikacijski software te ulaganja u tuđu imovinu po nabavnoj vrijednosti, koji su u pripremi radi buduće upotrebe od strane Banke.

Slika 3: Struktura aktive Hrvatske poštanske banke d.d.

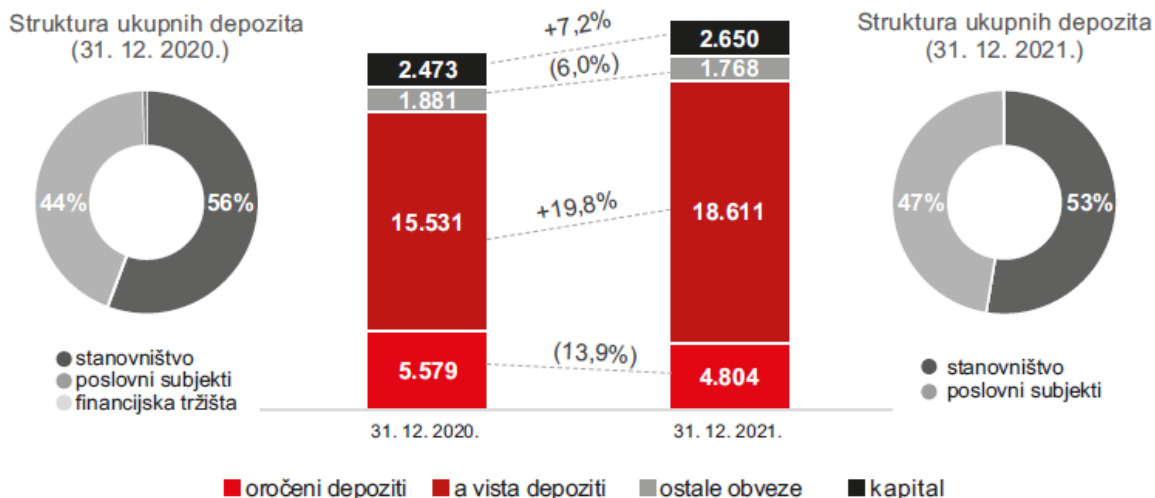

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

⁹³ Ibidem, str. 181.

⁹⁴ Ibidem, str. 199.

Slika 4: Struktura pasive Hrvatske poštanske banke d.d.

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

Slika 3 i 4 prikazuju strukturu aktive i pasive te strukturu ukupnih kredita i depozita u promatranom razdoblju. Krajem 2021. godine aktiva i pasiva Banke iznosila je 27.833 milijuna kuna što predstavlja povećanje od 2.369 milijuna kuna (za 9,3% više) u odnosu na 2020. godinu. Sa 51,2% krediti i potraživanja od komitenata čine najznačajniji dio u strukturi aktive. U 2021. u odnosu na 2020. krediti i potraživanja komitenata su se smanjili za 3,20%. Ukupni depoziti rasli su za 10,9%. Stanovništvo i gospodarstvo su u porastu, uz primjetno prelijevanje iz oročenja (13,9% manje) na a vista račune (19,8% više) prema podacima iz 2021. u odnosu na 2020. godinu, što ima povoljan utjecaj na prosječni trošak izvora.⁹⁵

Depoziti komitenata čine primarni izvor sredstava bankama, a banka koja ima puno primarnog izvora je banka koja ima stabilan tržišni udio. Upravljanje pasivom banke puno je teže od upravljanja aktivom. Banka bira klijente kojima će izdati kredit odnosno klijente koji će joj činiti aktivu, klijente koje može odbiti ili može nametnuti posebne uvijete poslovanja, dok sa pasivom banke ima manje mogućnosti za izbirljivost. S obzirom da nema jamstvo stabilnosti za pasivu je potrebno puno kontrole i pravilne strategije kako bi banka osigurala i povećala stabilnost pasive. Banka prati cijene pasive odnosno danih pasivnih kamatnih stopa, jer na temelju njih određuje i cijenu aktive. Povećanjem pasivnih kamatnih stopa banka može privući depozite, ali to

⁹⁵ Ibidem, str. 32.

rezultira povećanjem aktivnih kamatnih stopa, kako bi naposljetku zadržala profitabilnost. Kamatna stopa predstavlja i cijenu vremena, ali i buduću očekivanu cijenu novca. HPB daje 0,01% pasivnih kamatnih stopa na štednju po viđenju i na transakcijske račune. Na nenamjenske oročene depozite kamatna stopa je od 0,02% do 0,05% ovisno od roku ročnosti. Za prešutno prekoračenje po tekućem računu banka zaračunava kamatnu stopu od 5,55%. Kamatne stope na nenamjenske kredite do 10 godina kreću se od 5,15%, a za stambene kredite od 2,4% godišnje.

6.2. Račun dobiti i gubitka HPB-a

Račun dobiti i gubitka prikazuje poslovanje banke u određenom razdoblju ne duljem od godine dana. U nastavku će slikom 5 biti prikazan račun dobiti i gubitka HPB-a za razdoblje od 01.01. do 31.12.2021. usporedno s prethodnom 2020. godinom.

Slika 5: Račun dobiti i gubitka Hrvatske poštanske banke d.d. za razdoblje 01.01-31.12.2021.

	Bilješke	2021. '000 kn	2020. '000 kn
Prihod od kamata i slični prihodi	26	556.257	585.564
Rashod od kamata i slični rashodi	27	(32.146)	(48.229)
Neto prihod od kamata		524.111	537.335
Prihod od naknada i provizija	28	482.976	450.156
Rashod od naknada i provizija	29	(290.100)	(273.889)
Neto prihod od naknada i provizija		192.877	176.267
Neto (gubici)/dobici od vrijednosnica po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka	30	25.694	(16.369)
Dobici od vrijednosnica koje se vrednuju kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	31a	-	35.036
Neto dobiti od trgovanja stranim valutama	31b	57.476	54.812
Ostali prihodi iz poslovanja	32	21.053	12.016
Prihod od trgovanja i ostali prihodi		104.223	85.496
Prihod iz poslovanja		821.211	799.097
Opći i administrativni troškovi	33	(442.399)	(433.877)
Amortizacija	14,15,16	(67.020)	(75.816)
Gubici od umanjenja vrijednosti zajmova i potraživanja od komitenata i ostale imovine	34	(65.810)	(121.364)
Rezerviranja za obveze i troškove	23	(307)	58.910
Troškovi poslovanja		(575.536)	(572.147)
DOBIT PRIJE POREZA		245.675	226.950
Trošak poreza na dobit	35	(43.568)	(44.888)
DOBIT ZA GODINU		202.107	182.062

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

Banaka stvara prihode prodajom financijskih proizvoda, dok troškove čine troškovi za prikupljena sredstva i troškovi poslovanja kao rezervacije za kreditne rizike i izdvojene pričuve koje su propisane od strane regulatora. Obzirom na specifičnost poslovanja banke, plasiranje novca, najviše prihoda dolazi od prihoda na osnovi kamata. Istovremeno banka mora platiti naknadu na posuđena sredstva što predstavlja rashode na osnovi kamata. HPB je u 2021. godini ostvarila 556.257 tisuća kuna prihoda na osnovi kamata te ostvarila rashod od 32.146 tisuća kuna. Ukupni neto prihod od kamata u 2021. godini je 524.111 tisuća kuna što je za 2,46% manje u odnosu na 2020. godinu, smanjenje prihoda kamata možemo pripisati već utvrđenom smanjenju stavke krediti od komitenata u aktivi, odnosno HPB je izdala manje kredita u 2021. godini u odnosu 2020. godine. Rashodi od kamata smanjili su se za 33,35% u 2021. godini u odnosu na 2020. Iako banka ima zabilježen porast depozita komitenata u pasivi, što bi trebalo rezultirati povećanjem rashoda za kamate, prema bilješci 27. u financijskom izvješću vidljivo je kako je rashod prema depozitima komitenata značajno smanjen.

Drugi izvori prihoda su provizije i naknade koje banka ostvaruje u svojem poslovanju. U 2021. godini prihod od naknada i provizija iznosio je 482.976 tisuća kuna (2020.: 450.156 tisuća kuna). To su naknade za gotovinski platni promet koja je najznačajnija stavka i čini gotovo 45% ukupnih prihoda od prometa i naknada. Druga najznačajnija stavka je stanovništvo i kartično poslovanje u iznosu od 172.414 tisuća kuna. Banaka se isto tako koristi uslugama drugih banaka i poslovnih institucija koje imaju određene naknade i provizije za svoje poslovanje koje banci predstavlja rashod. U 2021. godini ukupan rashod od naknada i provizija iznosio je 290.100 tisuća kuna (2020.: 273.889 tisuća kuna). Neto prihod od naknada i provizija u 2021. godini je 192.877 tisuća kuna (2020.: 176.267 tisuća kuna). Prihodi od trgovanja i ostali prihodi u 2021. godini iznose 104.223 tisuće kuna (2020.: 85.496 tisuća kuna). Ukupni prihodi iz poslovanja u 2021. godini iznose 821.211 tisuća kuna, što je više za 2,78% u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu.

Nakon prihoda poslovanja slijedi operativno poslovanje banke, odnosno troškovi poslovanja banke, to su troškovi plaća, amortizacije i materijalni troškovi. Ukupni troškovi poslovanja u 2021. godini iznose 575.536 tisuća kuna (2020.: 572.147 tisuća kuna). Najznačajniji troškovi poslovanja su opći i administrativni poslovi koji čine oko

78% ukupnih troškova, od toga troškovi za 1.289 zaposlenika ukupno iznose 243.811 tisuća kuna u 2021. godini. Operativni troškovi bilježe blago smanjenje ponajviše zbog nižih troškova amortizacije i ukidanja naknade za osiguranje štednih uloga. U odnosu na 2020. godinu porastao je trošak zaposlenika zbog ulaganja u IT interne resurse te opći i administrativni troškovi zbog aktivnosti usmjerenih na pravovremeno rješavanje regulatornih obaveza te poboljšanje procesa Banke u cilju eliminacije tehnološkog duga. Banka neprestano ulaže napore kako bi se troškovima upravljalo što efikasnije.⁹⁶

Banka je povećala troškove rezervacije za 307 tisuća kuna. Svaka makroekonomska promjena tržišta ili mikroekonomska odluka banke mogu utjecati na poslovanje banke, stoga je banka dužna osigurati rezervacije za loše poslovanje koji utječu na račun dobiti i gubitka. Dobit prije poreza u 2021. godini iznosi 245.675 tisuća kuna što je za 8,25% više u odnosu na 2020. godinu kada je iznosila 226.950 tisuća kuna. Ukupno priznati porez na dobit, sastoji se od troška poreza na dobit priznatog u računu dobiti i gubitka obračunatog po stopi od 18% oporezive dobiti, te promjenama u odgođenom porezu priznatom u kapitalu i rezervama, kao što slijedi: trošak poreza na dobit tekuće godine iznosi 35.887 tisuća kuna, iskorištena neto odgođena porezna imovina je 7.681 tisuća kuna, ukupan trošak poreza na dobit u računu dobiti i gubitka iznosi 43.568 tisuća kuna. Dobit na kraju 2021. godine iznosi 202.107 tisuća kuna i veća je za oko 11% u odnosu na 2020. godinu.

6.3. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti HPB-a

Izmjenama MRS-a 1 (Prezentiranje financijskih izvještaja) početkom 2009. godine, obveznici primjene MRS/MSFI-a, dužni su sve stavke prihoda i rashoda iskazivati u Izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti razdoblja kao jedinstvenom izvještaju ili kao dva odvojena izvještaja (Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti i Račun dobiti i gubitka). Ostala sveobuhvatna dobit obuhvaća stavke prihoda i rashoda, uključujući usklade prilikom reklasifikacije koje se ne priznaju kao dobiti ili gubitak kako to nalažu ili dopuštaju drugi MSFI.⁹⁷

⁹⁶ Ibidem, str. 30.

⁹⁷ MRS 1- „Prezentiranje financijskih izvještaja“

Slika 6: Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.

	2021.	2020.
	'000 kn	'000 kn
Neto dobit za godinu	202.107	182.062
Ostala sveobuhvatna dobit		
<i>Stavke koje se kasnije ne prenose na račun dobiti i gubitka</i>		
Revalorizacijske rezerve	6.411	(7.533)
Vlasnički instrumenti u imovini koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit - neto promjena u fer vrijednosti	(1.533)	(6.402)
Promjene u aktuarskim (gubicima)/dobicima	(3.219)	1.826
Porez na dobit na stavke koje kasnije ne mogu biti reklasificirane	(1.612)	1.509
	27	(10.600)
<i>Stavke koje se kasnije prenose na račun dobiti i gubitka</i>		
Nerealizirani gubitak od imovine koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	(31.302)	(56.213)
Prodaja financijske imovine koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	-	(32.521)
Porez na dobit na stavke koje kasnije mogu biti reklasificirane	6.493	16.796
	(24.809)	(71.938)
Neto ostali sveobuhvatni gubitak za godinu, neto od poreza	(24.782)	(82.538)
Ukupna sveobuhvatna dobit	177.326	99.524
<i>Odvojeni izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti</i>		
	2021.	2020.
	'000 kn	'000 kn
Dobit tekuće godine raspoređena:	202.107	182.062
Vlasnicima Društva	202.107	182.062
Zarada po dionici	99,86 kn	89,96 kn
Iz aktivnih i ukinutih dijelova poslovanja:		
Osnovna (u HRK po dionici)	99,86 kn	89,96 kn
Razrijeđena (u HRK po dionici)	99,86 kn	89,96 kn

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

Slikom 6 prikazan je Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021. Izvještaj započinje sa stavkom *Neto dobiti za godinu* koja je prenesena iz Računa dobiti i gubitka.

Stavke koje se kasnije ne prenose na račun dobiti i gubitka su: revalorizacijske rezerve, vlasnički instrumenti u imovini koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit - neto promjena u fer vrijednosti, promjene u aktuarskim (gubicima)/dobicima, porez na dobit na stavke koje kasnije ne mogu biti reklasificirane. Stavke koje se ne prenose u 2021. godini iznose 27 tisuća kuna (2020.: -10.600 tisuća kuna).

Stavke koje se kasnije prenose u račun dobiti i gubitka su: nerealizirani gubitak od imovine koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, prodaja financijske imovine koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, porez na dobit na stavke koje kasnije mogu biti reklasificirane. U 2021. godini one iznose -24.809 tisuće kuna (2020.: -71.938 tisuća kuna). Neto ostali sveobuhvatni gubitak za godinu, neto od poreza u 2021. godini iznosi -24.782 tisuće kuna (2020.: -82.538 tisuća kuna).

Ukupna sveobuhvatna dobit za 2021. godinu iznosi 177.326 tisuća kuna (2020.: 99.524 tisuće kuna) što je za 78,17% više u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu.

Dobit tekuće godine u iznosu od 202.107 tisuća kuna raspoređena je u cijelosti vlasnicima Društva. Zarada po dionici iznosila je 98,86 kn u 2021. godini što je više za 11% u odnosu na 2020. godinu kada je iznosila 89,96 kn po dionici.

6.4. Izvještaj o novčanim tokovima HPB-a

Izvještaj o novčanim tokovima prikazuje kako banka ostvaruje i kako troši novac i novčane ekvivalente, kroz promjene u strukturi imovine i njenih izvora, prikazuje se uporaba novca. Ovo je izvješće analiza likvidnosti banke. Izvještaj o novčanim tokovima može se sastavljati po direktnoj i indirektnoj metodi.

Slika 7: Izvještaj o novčanim tokovima Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.

	Bilješke	2021. '000 kn	2020. '000 kn
Novčani tokovi iz poslovnih aktivnosti			
Dobit prije poreza		245.675	226.950
Usklađenja:			
- amortizacija	14,15,16	67.020	75.816
- gubitak/(dobit) od tečajnih razlika	32	7.593	8.625
- neto gubici od umanjenja vrijednosti kredita i potraživanja od komitenata i ostale imovine		65.804	121.364
- (dobici)/gubici od rezerviranja za obveze i troškove	23	307	(58.910)
- neto promjena financijske imovine po fer vrijednosti	30	(83.170)	(82.104)
- neto prihod od kamata		(524.111)	(537.335)
- prihod od dividendi		(2.044)	(3.293)
Promjene u poslovnoj imovini i obvezama			
Kredit i potraživanja od banaka		(4.727)	(133.106)
Obvezna pričuva kod HNB-a		(107.285)	339.050
Financijske imovine po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka		172.074	(46.059)
Financijska ulaganja po amortiziranom trošku		1.534	2.307
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit		-	226.249
Kredit i potraživanja od komitenata		441.654	(1.481.336)
Ostala imovina		(19.526)	(7.854)
Depoziti banaka		(69.619)	84.628
Depoziti komitenata		2.032.140	1.297.428
Ostale obveze		236.166	(11.324)
Naplaćena kamata		484.505	509.425
Plaćena kamata		(30.807)	(31.426)
Neto novčani tok iz poslovnih aktivnosti prije oporezivanja		2.913.183	499.096
Plaćeni porez na dobit		2.098	(430)
Neto priljev novca iz poslovnih aktivnosti		2.915.281	498.666
Novčani tokovi iz ulagačkih aktivnosti			
Neto kupnja nekretnina, opreme i nematerijalne imovine		(47.009)	(28.845)
Prodaja financijske imovine koja se vrednuje kroz račun dobiti i gubitka i kroz ostalu sveobuhvatnu dobit		50.800	656.072
Stjecanje financijske imovine koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit		(419.725)	(388.780)
Primici od dividendi		2.044	3.293
Neto novčani tok iz ulagačkih aktivnosti		(413.890)	241.740
Novčani tokovi iz financijskih aktivnosti			
Povećanje uzetih kredita		373.287	744.561
Otplata uzetih kredita		(430.567)	(422.027)
Otplata zakupa sukladno MSFI 16		(24.343)	(18.682)
Neto novčani tok iz financijskih aktivnosti		(81.622)	303.852
Učinak promjene tečaja na novac i ekvivalente novca		-	-
Neto povećanje novca i ekvivalenata novca		2.419.770	1.044.258
Novac i ekvivalenti novca na početku godine	38	4.081.541	3.037.284
Novac i ekvivalenti novca na kraju godine	38	6.501.311	4.081.541

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

HPB kod izrade Izvještaja o novčanim tokovima primjenjuje indirektnu metodu, kod koje se ostvarena dobit ili gubitak korigira za svote koje predstavljaju priljev ili odljev gotovine kroz pozicije bilance. Izvještaj o novčanim tokovima dijeli se na pozicije novčanih tokova iz poslovnih aktivnosti, novčanih tokova iz ulagačkih aktivnosti i novčanih tokova iz financijske aktivnosti. Neto priljev novca iz poslovnih aktivnosti u 2021. godini iznosi 2.915.281 tisuću kuna što je za 484% više u odnosu na 2020. godinu kada je iznosila 498.666 tisuća kuna. Neto priljev novca iz ulagačkih aktivnosti negativni su u 2021. godini i iznose -413.890 tisuća kuna što je oko 271% manje u odnosu na godinu prije (2020.: 241.740 tisuća kuna). Neto novčani tokovi iz financijske aktivnosti u 2021. godini iznose -81.622 tisuće kuna (2020.: 303.852 tisuća kuna).

Banka je imala više priljeva novca u poslovnim aktivnostima u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu. Isto tako je uložila više sredstva u nekretnine i opremu te tako ostvarila negativni iznos na poziciji neto ulagačkih aktivnosti. Banka ostvaruje negativan neto novčani tok iz financijskih aktivnosti zbog veće otplate uzetih kredita i zakupa od ponovno novog zaduženja za kredite. Banka i Grupa aktivno prodaju nekretnine preuzete za nenaplaćena potraživanja (klasificirano kao ulaganja u nekretnine) te su u 2021. godini prodale objekte i zemljišta u ukupnom neto iznosu 3.790 tisuće kuna (2020.: 1.595 tisuća kuna). Nastavno na prodaju nekretnina Grupa i Banka su tijekom izvještajnog razdoblja ostvarile 3.790 tisuća kuna prihoda od prodaje preuzete materijalne imovine (2020.: 2.281 tisuća kuna prihoda).⁹⁸

Banka na kraju 2021. godine ima neto povećanje novca i novčanih ekvivalenta u iznosu od 2.419.770 tisuća kuna što je za oko 131% više u odnosu na 2020. godinu. Novac i ekvivalenti novca na kraju 2021. godine iznose 6.501.311 tisuća kuna.

6.5. Izvještaj o promjenama kapitala HPB-a

Izvještaj o promjenama kapitala prikazuje glavne promjene na računima vlasničkog kapital koji je osnova financijske snage banke. Kapital se može upotrijebiti kako bi se pokrili gubitci i na taj način zaštitili deponenti i drugi ulagači.

⁹⁸ Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava, str. 171.

Slika 8: Izvještaj o promjenama kapitala Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.

Banka	Dionički kapital '000 kn	Vlastite dionice '000 kn	Rezerve za vlastite dionice '000 kn	Ostale i zakonske rezerve '000 kn	Rezerva za fer vrijednost '000 kn	Revalorizacijska rezerva '000 kn	Zadržana dobit '000 kn	Ukupno '000 kn
Stanje na dan 01. siječnja 2020. (prethodno izvještavano)	1.214.775	(477)	4.477	535.084	318.746	659	296.947	2.370.212
Prepravljanje	-	-	-	-	-	28.108	(24.739)	3.368
Stanje na dan 01. siječnja 2020.	1.214.775	(477)	4.477	535.084	318.746	28.767	272.208	2.373.580
Revalorizacijska rezerva	-	-	-	-	-	(7.533)	-	(7.533)
Vlasnički instrumenti u imovini koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit - neto promjena u fer vrijednosti	-	-	-	-	(6.402)	-	-	(6.402)
Promjena fer vrijednosti financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	-	-	-	-	(56.213)	-	-	(56.213)
Prodaja financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	-	-	-	-	(32.521)	-	-	(32.521)
Promjene u aktuarskim dobicima/gubicima	-	-	-	-	1.826	-	-	1.826
Odgođeni porez	-	-	-	-	16.796	1.509	-	18.305
Neto dobit za 2020.	-	-	-	-	-	-	182.062	182.062
Ukupna sveobuhvatna dobit za 2020. godinu	-	-	-	-	(76.514)	(6.024)	182.062	99.524
Raspodjela dobiti iz 2019.	-	-	-	-	-	-	-	-
- prijenos u zakonske i ostale rezerve	-	-	-	71.887	-	-	(71.887)	-
Stanje na dan 31. prosinca 2020.	1.214.775	(477)	4.477	606.971	242.231	22.744	382.384	2.473.104
Stanje na dan 01. siječnja 2021.	1.214.775	(477)	4.477	606.971	242.231	22.744	382.384	2.473.104
Revalorizacijska rezerva	-	-	-	-	-	6.411	-	6.411
Vlasnički instrumenti u imovini koja se vrednuje kroz ostalu sveobuhvatnu dobit - neto promjena u fer vrijednosti	-	-	-	-	(1.553)	-	-	(1.553)
Promjena fer vrijednosti financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	-	-	-	-	(31.302)	-	-	(31.302)
Prodaja financijske imovine po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	-	-	-	-	-	-	-	-
Promjene u aktuarskim dobicima/gubicima	-	-	-	-	(3.219)	-	-	(3.219)
Odgođeni porez	-	-	-	-	6.493	(1.612)	-	4.882
Neto dobit za 2021.	-	-	-	-	-	-	202.107	202.107
Ukupna sveobuhvatna dobit za 2021. godinu	-	-	-	-	(29.580)	4.799	202.107	177.326
Raspodjela dobiti iz 2020.	-	-	-	-	-	-	-	-
- prijenos u zakonske i ostale rezerve	-	-	-	91.031	-	-	(91.031)	-
Stanje na dan 31. prosinca 2021.	1.214.775	(477)	4.477	698.002	212.651	27.543	493.459	2.650.430

Izvor: Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava

Dionički kapital banke ostao je nepromijenjen u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu, kao iznos vlastitih dionica i rezerve za vlastite dionice. Zakonske i ostale rezerve povećale su se za 91.031 tisuću kuna koje su raspoređene iz 2020. godine i iznose 698.002 tisuće kuna. Rezerve za fer vrijednost smanjile su se u 2021. godini za 12,21% u odnosu na 2020. godinu. Revalorizacijske rezerve povećale su se za 21,1% u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu i iznose 27.543 tisuće kuna. Na kraju 2021. godine zadržana dobit iznosi 493.459 tisuća kuna, a ukupan kapital i rezerve 2.650.430 tisuća kuna što je veće za 7,17% više u odnosu na 2020. godinu.

6.6. Upravljanje Hrvatskom poštanskom bankom d.d.

Hrvatska poštanska banka d.d. ima niz uprava i sektora podijeljenih u organizacijske jedinice, kako bi održala stabilnost i kvalitetno poslovanje.

Organizacijske jedinice Banke podijeljene su u četiri temeljna poslovna područja i to:⁹⁹

1. područje stručne podrške Upravi,
2. prihodovno područje,
3. područje podrške poslovanju,
4. područje upravljanja rizicima, naplatom i financijama

Poslovno područje funkcionalno i tehnološki povezuje određene organizacijske jedinice Banke radi efikasnijeg upravljanja i organiziranja poslovanja Banke.

Područje stručne podrške Upravi podrazumijeva grupe poslova kojima je svrha dati Upravi stručnu podršku u ostvarivanju poslovnih ciljeva i organiziranju i vođenju Banke. Područje stručne podrške Upravi obuhvaća: Ured unutarnje revizije, Ured Uprave, Sektor za usklađenost, Ured za organizaciju i upravljanje projektima, Ured za upravljanje ljudskim resursom, Ured za marketing, Ured za korporativnu sigurnost, Ured za upravljanje kvalitetom usluge, Ured za pravne poslove, Ured za nabavu i upravljanje imovinom, Ured za upravljanje aktivom i pasivom, Ured za strateški razvoj, Ured za razvoj uslužnog modela i prodajnog osoblja. Isto tako postoji Sektor za poslovanja sa stanovništvom, s poduzećima i javnim sektorom. Sektor za upravljanje proizvodima i procesima isporuke, Sektor direktnih kanala, podrške poslovanju i

⁹⁹ Ibidem, str. 83.

informatike. Sektor upravljanja kreditnim rizicima, strateških rizika i kontrole rizika, Sektor upravljanja naplatom i financijama.

6.6.1. Upravljanje rizicima

Jedna od specifičnosti poslovanja banke je upravljanje potencijalnim rizicima kako bi održala stabilnost. HPB upravlja rizicima kroz sustav upravljanja rizicima kojeg čini skup postupaka i metoda ustanovljenih s ciljem utvrđivanja, mjerenja, praćenja, ovladavanja i upravljanja rizicima kojima je HPB izložena ili bi mogla biti izložena. Svrha uspostave sustava kontrole rizika je ovladati rizicima te umanjiti njihove neželjene posljedice na najmanju moguću mjeru te na taj način osigurati stabilnost poslovanja HPB-a (uključujući i ispunjenje svih preuzetih obaveza).¹⁰⁰ Upravljanje rizicima definirano je internim aktima i postavljenim limitima za Banci prihvatljive razine rizika i nadgledanjem njihove implementacije. Limiti su u pravilu postavljeni u odnosu na iznos priznatog kapitala te se primjenjuju na sve vrste rizika. Pored navedenog, Banka utvrđuje limite za potencijalne gubitke mjerene Value-at-Risk tehnikama za izloženost tržišnom riziku. S obzirom na samu prirodu te opseg i složenost svojih poslova HPB je definirao značajne rizike koje preuzima na sebe pri svakom ugovaranju poslovne suradnje s klijentima, a koji se kroz sustav upravljanja rizicima najdetaljnije prate, a to su: kreditni rizik, tržišni rizici, rizik likvidnosti, kamatni rizik koji proizlazi iz poslova koji se vode u knjizi pozicija kojima se ne trguje i operativni rizik. Na razini Banke postoji cjeloviti sustav upravljanja rizicima.

6.6.1.1. Kreditni rizik

Najznačajniji rizik za HPB je kreditni rizik, koji nastoje smanjiti na način da osiguraju kvalitetan kreditni portfelj, gdje se prate različiti parametri rizika kao što su kreditna sposobnost dužnika, urednost u podmirenju obaveza prema HPB, kvaliteta instrumenata osiguranja i izrađuju različite procjene poput procjena kreditnog rizika plasmana prije odobrenja, procjena nadoknadivosti plasmana.

¹⁰⁰ Ibidem, str. 55.

6.6.1.2. Rizik likvidnosti

Banka upravlja rizikom likvidnosti u skladu sa zakonskim odredbama. Banka mjesečno Hrvatskoj narodnoj banci dostavlja regulatorno izvješće o likvidnosnoj pokrivenosti. Propisani kvantitativni zahtjevi sadrže: iznos likvidne imovine (C72), iznos potencijalnih odljeva (C73), iznos potencijalnih priljeva (C74) te izračun likvidnosne pokrivenosti (C76). Banka je sve pozicije za koje su propisani regulatorni limiti tijekom 2021. godine održavala u okvirima propisanih regulatornih limita. Banka održava obveznu pričuvu te minimalno potrebna devizna potraživanja unutar limita propisanih Odlukom o obveznoj pričuvi i Odlukom o minimalno potrebnim deviznim potraživanjima.¹⁰¹

6.6.1.3. Valutni rizik

Banka je izložena riziku promjene tečaja kroz transakcije u stranim valutama. Banka upravlja rizikom promjene tečaja postavljanjem načela i limita za izloženosti u stranim valutama te praćenjem izloženosti u odnosu na limite. Svoje poslovne aktivnosti Banka usmjerava nastojeći minimizirati neusklađenost između imovine i obveza denominiranih u stranoj valuti ili uz valutnu klauzulu, održavajući dnevno poslovanje u granicama internih i regulatornih limita. Banka je izložena riziku promjene tečaja eura u razmjerima koji nisu značajni. Na dan 31. prosinca 2021. iznos aktive Grupe i Banke denominirane u eurima ili u valutama veznim uz euro iznosio je 8.658.970 tisuća kuna (2020.: Grupa i Banka 7.669.193 tisuća kuna). Obveze Grupe i Banke denominirane u eurima ili u valutama veznim uz euro iznosile su 8.972.187 tisuća kuna (2020.: Grupa i Banka 7.614.650 tisuća kuna). Stoga bi pad tečaja kuna/euro za 1% utjecao na rezultat Grupe i Banke u iznosu od 3.132 tisuća kuna rashoda (2020: Grupa i Banka 545 tisuća kuna prihoda).¹⁰²

¹⁰¹ Ibidem, str. 154.

¹⁰² Ibidem, str. 162.

7. Zaključak

Pojam banke danas definiramo na različite načine. Zbog prilagođavanja tržištu banke su proširile plasman poslovanja, pa se može reći kako se radi o instituciji koja nema isključivo financijski karakter, a najčešće se definira kao institucija koja se bavi prikupljanjem sredstava, plasiranjem sredstva te pružanjem financijskih usluga. Prema definiciji možemo zaključiti kako su financijska imovina i obveze najveći dio aktive i pasive bilance banke, što je vidljivo i u primjeru Hrvatske poštanske banke d.d.

Banka svojim kapitalom, kao najkvalitetnijim izvorom sredstava, te poslovnim upravljanjem ulijeva sigurnost i jamstvo vjerovnicima te na taj način prikuplja depozite koji su najveći izvor sredstava banke. Banka prikupljena sredstva plasira dalje na tržište u različitim oblicima, a najčešće u obliku kredita. Računovodstvena specifičnosti bankarskog poslovanja jest bilježenje takvih poslovnih promjena, gdje banka izvore sredstava bilježi u pasivi, a svoje dane kredite bilježi u aktivi, a sve poslovne promjene kontiraju na temelju kontnog plana za banke koji je propisan od strane HNB-a.

Zbog specifičnosti poslovanja banke su izložene čitavom nizu rizika kao što su kamatni, valutni, operativni, rizik likvidnosti i drugi, stoga se nad bankama mora vršiti konstantni nadzor i regulacija. U Republici Hrvatskoj nadzor nad bankama provodi Hrvatska narodna banka, uz HANFU i Ministarstvo financija. Za provedbu financijske discipline i ostvarivanje regulativnih zahtjeva jedan od bitnih preduvjeta je i primjena odgovarajućih računovodstvenih standarda i financijskog izvještavanja te poštivanje zakona koji su usko vezani uz financijske institucije.

Svaka kreditna institucija dužna je sastavljati godišnje financijske izvještaje sukladno Zakonu o računovodstvu prema strukturi i sadržaju iz Upute za primjenu donesene od strane HNB-a i u skladu s odredbama Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja. Temeljni financijski izvještaji za banke su: Izvještaj o financijskom položaju (bilanca), Račun dobiti i gubitka, Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, Izvještaj o novčanim tokovima, Izvještaj o promjenama kapitala i Bilješke uz financijske izvještaje

Hrvatska poštanska banka d.d. sastavlja i javno objavljuje sve navedene financijske izvještaje, a radom su obuhvaćeni godišnji financijski izvještaji za 2021. godinu. Analizom financijskih izvještaja utvrđeno je kako je Hrvatska poštanska banka d.d. likvidna banka, odnosno svojom imovinom može pokriti preuzete obveze.

Najznačajniji izvor sredstava banke su depoziti komitenata koji su ujedno i najveća stavka pasive. Više od polovice aktive Hrvatske poštanske banke d.d. čine krediti i potraživanja od komitenata. Obzirom na specifičnost poslovanja banke, plasiranje novca, najviše prihoda dolazi od prihoda na osnovi kamata, dok istovremeno banka mora platiti naknadu na posuđena sredstva što predstavlja rashode na osnovi kamata. Hrvatska poštanska banka d.d. ostvaruje dobit koja na kraju 2021. godine iznosi 202.107 tisuća kuna što je čini profitabilnom bankom.

Hrvatska poštanska banka d.d. na tržištu je preko 30 godina te je u 77 postotnom vlasništvu Republike Hrvatske. Analizom financijskih izvještaja utvrđeno je kako HPB posluje u skladu sa zakonima Republike Hrvatske, a prateći tržište kontinuirano se razvija i ulaže u svoje poslovanje te je jedna od vodećih banaka u Republici Hrvatskoj.

8. Literatura

1. Živko, I., Kandžija V., Upravljanje bankama, Ekonomski fakultet u Rijeci, Mostar-Rijeka, 2014
2. Gregurek, M., Vidaković, N., Bankarsko poslovanje, Zagreb, EFFECTUS, 2018
3. Leko, V., Financijske institucije i tržišta – pomoćni materijal za izučavanje, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 2004
4. Vašiček V., Vašičel D., Broz Tominac S., Računovodstvo financijskih institucija, Sveučilište u Zagrebu, 2020.,
5. Matić, B., Monetarna ekonomija, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2011
6. Hladika M., Matovina H., Perčević H., Računovodstvo financijskih instrumenata, RiF, Zagreb, 2017
7. Srb, V., Matić, B., Marković, B., Monetarne financije, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2003.
8. Zakon o bankama, Narodne novine, broj 84/2002
9. Zakon o računovodstvu, NN 78/15,134/15,120/16, 116/18, 42/20, 47/20, čl. 5
10. Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine, broj 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20
11. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 16
12. Hrvatska Narodna Banka, dostupno na: <https://www.hnb.hr/>
13. Leksikografski zavod M. Krleža, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/>
14. UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1126/2008 od 3. studenoga 2008. o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća, Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R1126&rid=13>
15. UREDBA KOMISIJE (EU) 2016/2067 od 22. studenoga 2016. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1126/2008 o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu Međunarodnog standarda financijskog izvještavanja 9, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/>
16. Uputa za primjenu kontnog plana za banke, NN 36/1999 (15.4.1999.), dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/1999_04_36_750.html

17. Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, NN 104/2017 (25.10.2017.), točka 75. i 76., dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni>
18. Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, Narodne novine, broj 42/2018
19. Godišnji izvještaj 2021., HPB, dostupan na stranicama RGFI-a, javna objava
20. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI-jevi), dostupni na: <https://www.rrif.hr/standardi/>
21. Međunarodne računovodstvene standarde, dostupni na: <https://www.rrif.hr/standardi/>

9. Popis slika

Slika 1: Shematski prikaz knjiženja danog kredita poduzeću koji spada u rizičnu skupinu A.....	39
Slika 2: Bilanca Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.....	57
Slika 3: Struktura aktive Hrvatske poštanske banke d.d.	60
Slika 4: Struktura pasive Hrvatske poštanske banke d.d.	61
Slika 5: Račun dobiti i gubitka Hrvatske poštanske banke d.d. za razdoblje 01.01-31.12.2021.....	63
Slika 6: Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.	66
Slika 7: Izvještaj o novčanim tokovima Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.	68
Slika 8: Izvještaj o promjenama kapitala Hrvatske poštanske banke d.d. na dan 31. prosinac 2021.	70

10. Popis tablica

Tablica 1: Kontni plan za banke.....	27
Tablica 2: Izvori sredstava banke	33
Tablica 3: Izvještaj o financijskom položaju (Bilanca) banke	41
Tablica 4: Račun dobiti i gubitka banke	45
Tablica 5: Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti banaka.....	49
Tablica 6: Izvještaj o novčanim tokovima banke.....	50
Tablica 7: Izvještaj o promjenama kapitala banke	53